

VILNIUS UNIVERSITY

Virgilijus
PETUŠKA

The Problem of Separation
(χωρισμός) and Participation
(μέθεξις) in Plato's Late Dialogues
(*Parmenides, Sophist, Timaeus*)

SUMMARY OF DOCTORAL DISSERTATION

Humanities,
Philosophy (H 001)

VILNIUS 2020

This dissertation was written between 2013 and 2019 at Vilnius University.

Academic supervisor:

Assoc. prof. dr. Naglis Kardelis (Vilnius University, Humanities, Philosophy - H 001).

This doctoral dissertation will be defended in a public meeting of the Dissertation Defence Panel:

Chairman – prof. dr. Albinas Plėšnys (Vilnius University, Humanities, Philosophy - H 001).

Members:

prof. dr. Tatjana Aleknienė (Vytautas Magnus University, Humanities, Philology - H 004).

prof. dr. Vytautas Ališauskas (Vilnius University, Humanities, History and Archeology - H 005).

prof. dr. Skirmantas Jankauskas (Vilnius University, Humanities, Philosophy - H 001).

prof. dr. Rein Raud (Tallinn University, Humanities, Philosophy - H 001).

The dissertation shall be defended at a public meeting of the Dissertation Defence Panel at 11 AM on the 30th of September 2020 in Room 201 of the Faculty of Philosophy.

Address: Universiteto g. 9, LT-01513, Room 201, Vilnius, Lithuania.
Tel. (8 5) 266 7600, (8 5) 266 7606; e-mail: fsf@fsf.vu.lt

The summary of the dissertation was mailed on August 31, 2020.

The text of this dissertation can be accessed at the library of Vilnius University, as well as on the website of Vilnius University:
<https://www.vu.lt/naujienos/ivykiu-kalendorius>

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Virgilijus
PETUŠKA

Atskyrimo (χωρισμός) ir dalyvavimo
(μέθεξις) problema vėlyvuosiuose
Platono dialoguose („Parmenidas“,
„Sofistas“, „Timajas“)

DAKTARO DISERTACIJOS SANTRAUKA

Humanitariniai mokslai,
Filosofija (H 001)

VILNIUS 2020

Disertacija rengta 2013 – 2019 metais Vilniaus universitete.

Mokslinis vadovas:

doc. dr. Naglis Kardelis (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija - H 001).

Gynimo taryba:

Pirmininkas – **prof. dr. Albinas Plėšnys** (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija - H 001).

Nariai:

prof. dr. Tatjana Aleknieė (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, filologija - H 004).

prof. dr. Vytautas Ališauskas (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, istorija ir archeologija - H 005).

prof. dr. Skirmantas Jankauskas (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija - H 001).

prof. dr. Rein Raud (Talino universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – H 001).

Disertacija ginama viešame Gynimo tarybos posėdyje 2020 m. rugsėjo mėn. 30 d. 11 val. Filosofijos fakulteto 201 auditorijoje. Adresas: Universiteto g. 9, LT-01513, Vilnius, Lietuva. Tel. (8 5) 266 7600, (8 5) 266 7606; el. paštas: fsf@fsf.vu.lt

Disertacijos santrauka išsiųsta 2020 m. rugpjūčio 31 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje ir VU interneto svetainėje adresu: <https://www.vu.lt/naujienos/ivykiu-kalendorius>

SUMMARY

INTRODUCTION

The Problem of the Research and its Relevance

The concepts of separation (χωρισμός) and participation (μέθεξις) can be rightly considered as one of the most essential elements of Plato's metaphysics. The claim that separation and participation are original philosophical concepts introduced by Plato goes back to the testimonies of Plato's most famous pupil and ardent critic Aristotle, who reported that Plato employed these concepts to describe the relation between sensible particulars and their essences, which Plato called Forms and claimed that they are eternal and can only be grasped by thought. Aristotle's testimonies are supported by the Platonic dialogues – on the one hand, the concept of participation was mainly used by Plato to describe how a Form, as an essence (οὐσία) of a given sensible particular, makes the thing what it truly is (for example, beautiful things are beautiful because they participate in the Form of Beauty; large or small things are the way they are because they participate in the Form of Largeness or Smalness, and so on). On the other hand, the concept of separation was used to stress the radical ontological difference between these two classes of entities.

In the context of the history of philosophy, the question regarding the concepts of separation and participation in Plato's philosophy is first encountered as a *problem* in the testimonies left by Aristotle. In his treatises, Aristotle assigns these doctrines to Plato within the general context of the critique of the theory of Forms. According to Aristotle, Plato was the first thinker who took the general concepts (i.e. universals) that were the main object of Socrates' investigations and separated (ἐχώρισαν) them from all sensible particulars, claiming that these general concepts are the essences (substances) of all things. This concept of separation, according to Aristotle, is the main source of the difficulties that can be attributed to the theory of Forms. On the

other hand, Aristotle also reported that even though Plato introduced another concept – that of participation – to account for the relation between Forms and sensible particulars in a meaningful and real way, he left this second concept an open question and never investigated it in detail. As J. D. Mabbott¹ rightly noted, the testimonies and criticism provided by Aristotle can be considered as one of the main obstacles in the way of any attempt to reconstruct Plato’s metaphysics. Given Aristotle’s criticism of the allegedly radical separation between sensible particulars and their essences in the philosophy of Plato, how is one to interpret the concept of participation, which Aristotle only mentions briefly? How do the worlds of constant change and immutable being interact with one another – what does it mean to say that the Forms are essences of all things and to simultaneously claim that they have an entirely separate being from the world of sensible particulars? In other words, it looks like that the concepts of separation and participation, while pointing to one another, at the same time establish a sort of tension between the worlds of being and becoming, which cannot be easily dismissed. Nor is it immediately clear if Plato himself saw this tension and tried to resolve it.

But how, given this context, should one understand the criticism towards the theory of Forms and the concepts of separation and participation that Plato himself developed in his later dialogues and especially in the *Parmenides*? Did Plato criticize his own theory of Forms on the same grounds that Aristotle did, or were his arguments of a different kind than Aristotle’s critical remarks? Lastly, what is the main aim of this criticism – do the critical arguments in the *Parmenides* mark a break within Plato’s philosophy, a radical reformulation of the theory of Forms (possibly - in the light of Aristotle’s critical remarks), or do they point towards an attempt to answer the internal contradictions arising within the theory of Forms

¹ Mabbott, J. D. 1926. *Aristotle and the χωρισμός of Plato*, in: *The Classical Quarterly*: pp. 72 – 79. Vol. 20, No. 2 (1926).

itself by showing that these problems and contradictions can actually be avoided and/or satisfactorily solved? To answer these questions at the same time means to provide an answer to three fundamental problems related to scientific studies of Plato's philosophy: first of all, what were the specifics of Plato's metaphysical system and especially his theory of Forms? Can the concept of χωρισμός, widely used by Plato throughout his dialogues, be considered as solid ground for claiming that Plato's philosophy was a form of metaphysical dualism? Or is this interpretation negated by the concept μέθεξις, widely used throughout of Plato's dialogues as well? Secondly, what can the specifics of Plato's metaphysics tell us about Plato's philosophy as a whole? Do these specifics show that Plato held the same philosophical position throughout the entirety of his dialogues (the so-called *Unity Thesis*, most famously put forth by such scholars as C. Kahn², P. Shorey³ and H. Cherniss⁴), or does the criticism presented in the *Parmenides* point towards a development of Plato's thought, an evolution of his philosophical position (the so-called *Developmentalist Thesis*, most famously put forth by T. Irwin⁵ and G. Vlastos⁶)? Thirdly, what can the specifics of Plato's metaphysics and the answer to the question of the conceptual unity of Plato's philosophy tell us about the relations between Plato's philosophy and

² Kahn, Charles H. 1996. *Plato and the Socratic Dialogue: The Philosophical Use of a Literary Form*. Cambridge: Cambridge University Press.

³ Shorey, P. 1903. *The Unity of Plato's Thought*. Chicago: University of Chicago Press.

⁴ Cherniss, H. F. 1971. *The Philosophical Economy of the Theory of Ideas*, in: *Plato: A Collection of Critical Essays I: Metaphysics and Epistemology*: pp. 16 – 27. Edited by Gregory Vlastos. London: Palgrave Macmillan.

⁵ Irwin, T. 1977. *Plato's Moral Theory: The Early and Middle Dialogues*. Oxford: Clarendon Press; Irwin, T. 1995. *Plato's Ethics*. Oxford: Oxford University Press.

⁶ Vlastos, G. 1954. *The Third Man Argument in the „Parmenides“*, in: *Studies in Plato's Metaphysics* (1967): pp. 231 – 264. Ed. R. E. Allen. Routledge & Kegan Paul: London.

the thought of his contemporaries (especially Aristotle) and successors (especially the philosophers of the early Academy)?

Throughout the history of philosophy, there have been numerous attempts to deal with the problem of separation and participation in Plato's philosophy that took different approaches to the question at hand. One approach was to interpret Plato's philosophy in such a way that the criticisms of Aristotle would not apply to it. One of the first and most notable interpretations of this kind (and one of the first interpretations to engage the concept of χωρισμός critically) was the interpretation put forth by the neo-Kantian philosopher P. Natorp⁷, in which the doctrine of χωρισμός is investigated as a problem in need of a solution. This solution, according to Natorp, can be found in Plato's writings. By reacting to the problems that Aristotle attributed to the doctrine of χωρισμός and at the same time trying interpret Plato as a sort of precursor to Kant and his project of critical philosophy, Natorp interpreted Forms not as substances existing apart from sensible particulars, but as objective laws and explanations that help to explain the world of sensible particulars (in other words, for Natorp the Forms in their function were very similar to the Kantian categories). With an interpretation like this, Aristotle's criticisms, aimed at the concept of χωρισμός, can be successfully refuted, as the Forms are no longer to be understood as existing in some "other" world besides the realm of sensible particulars, but as inherent in (ἐν) the latter as causes and explanations of everything that is and can be known, and *qua* objective explanations remaining non-reducible to sensible particulars or their properties. Another approach to the problem of separation and participation would be to zero in on the criticisms provided by Aristotle and show that they themselves are unreliable, contradictory or misleading about the true purposes of Plato's metaphysical project. This approach stipulates that while

⁷ Natorp, P. 1921. *Plato's Theory of Ideas: An Introduction to Idealism*. Sankt Augustin: Academia Verlag.

separation and participation were genuine Platonic doctrines, Aristotle's testimonies and arguments critical of the theory of Forms present a distorted view of Plato's philosophy. Most famously, this approach was the one taken by American scholar H. Cherniss in his analyses of Aristotle's criticisms of Plato and the Academy⁸.

Thirdly, instead of focusing exclusively on or reacting to Aristotle's criticisms, one can base the investigation of the concepts of separation and participation on the uncontroversial part of Aristotle's testimonies (i.e. that these concepts were unique to Plato) and look for a more detailed description of each of these concepts in Plato's own dialogues. This approach can be considered as perhaps the most popular of all, and has led to various formulations of the concepts of separation and participation. However, it should be noted that among the scholars of Platonic philosophy there is no clear consensus on the true meaning of these concepts. While providing an overview of the works dedicated to the problem of separation in Plato's philosophy, Gail Fine⁹ rightly notes that even though everyone agrees that the concept of χωρισμός is an authentic Platonic concept, there is no consensus on its real meaning and function within Plato's metaphysics. For example, according to T. Irwin¹⁰, the thesis that Forms are separate from sensible particulars means that Forms can exist independently from all sensible particulars and that the Forms are inexplicable in terms of anything related to the world of becoming or related to the senses (that is, Irwin talks about two forms of separation, especially visible in Plato's early and middle dialogues, one being ontological separation, while the other one being

⁸ Cherniss, H. F. 1946. *Aristotle's Criticism of Plato and the Academy*. Baltimore: The John Hopkins Press; Cherniss, H. F. 1962. *The Riddle of the Early Academy*. New York: Russell and Russell.

⁹ Fine, G. 2003. *Separation*, in: *Plato on Knowledge and Forms. Selected Essays*: pp. 252 – 300. Oxford: Oxford University Press.

¹⁰ Irwin, T. 1977. *Plato's Moral Theory: The Early and Middle Dialogues*. Oxford: Clarendon Press

epistemological separation). In contrast to Irwin and his interpretation, G. Else¹¹ and F. Cornford¹² claim that the concept of separation simply means that Forms are in a different place than their participants (in this case one can't help but think of the abode of the Forms as it was described in Plato's *Phaedrus* – the “plain of truth“ (ἀλήθειας πεδίον), accessible only to the direct intuition of the soul).

The same can be said about the concept of participation as well – according to some authors (Devereux¹³, Fine¹⁴, Perl¹⁵), to say that sensible particulars participate in Forms is tantamount to saying that the Forms are in (ἐν) sensible things. According to the mentioned scholars, this sort of participation is especially evident in Plato's earlier dialogues. Other authors (Nehamas¹⁶, Armstrong¹⁷) interpret the concept of participation in terms of the classical problem of universals (that is, since Aristotle presented the Forms as universals, participation should consequently be interpreted as a relation between universals and their particular instances). Lastly, there also exists a third interpretative strategy (which has solid grounds in Plato's texts,

¹¹ Else, G. F. 1936. *The Terminology of the Ideas*, in: *Harvard Studies in Classical Philology*: pp. 17 – 55. Vol. 47 (1936).

¹² Cornford, F. M. 1939. *Plato and Parmenides*. London: Routledge & Kegan Paul.

¹³ Devereux, Daniel T. 1999. *Separation and Immanence in Plato's Theory of Forms*, in: *Plato I. Metaphysics and Epistemology*: pp. 192 – 214. Edited by Gail Fine. Oxford: Oxford University Press.

¹⁴ Fine, G. 2003. *Immanence*, in: *Plato on Knowledge and Forms. Selected Essays*: pp. 301 – 325. Oxford: Oxford University Press.

¹⁵ Perl, Eric D. 1999. *The Presence of the Paradigm: Immanence and Transcendence in Plato's Theory of Forms*, in: *The Review of Metaphysics*: pp. 339 – 362. Vol. 53, No. 2 (Dec., 1999).

¹⁶ Nehamas, A. 1982. *Participation and Predication in Plato's Later Thought*, in: *The Review of Metaphysics*: pp. 343 – 374. Vol. 36, No. 2 (Dec., 1982); Nehamas, A. 1979. *Self-Predication and Plato's Theory of Forms*, in: *American Philosophical Quarterly*: pp. 93 – 103. Vol. 16, No. 2 (Apr., 1979).

¹⁷ Armstrong, D. M. 1989. *Universals: An Opinionated Introduction*. Boulder, CO: Westview Press, Inc.

be it the early, the middle or the late dialogues), which treats the relation of μέθεξις first and foremost as a relation between originals and their copies (White¹⁸, Sedley¹⁹, Patterson²⁰, Allen²¹).

This dissertation is dedicated to the inquiry of the problem of separation and participation in Plato's late dialogues. Like some of the before mentioned interpretations, this inquiry is based on the uncontroversial part of Aristotle's testimonies. However, this inquiry differs from the previously discussed interpretations in three major ways. First of all, it differs from them in the methodological importance it puts in the testimonies regarding Plato's philosophy found in Aristotle's *Metaphysics* as well as the commentaries made by Aristotle's commentator Alexander (the so-called "indirect tradition"). In this inquiry, Aristotle's testimonies are treated first and foremost as a source for potentially useful information regarding Plato's philosophical views. Naturally, at first sight this might seem as a rather unintuitive and potentially even dangerous stance to make – indeed, how can one expect to extract any valuable information from a philosophical treatise that has the stated purpose of showing how Aristotle's predecessors used one or two of the categories or causes that Aristotle himself identified, however, never reaching the complete picture of reality that Aristotle supposedly does in his philosophy because he correctly identified all of the causes and categories? Even though this is a serious objection to make, it does not necessarily mean

¹⁸ White, F. C. 1977. *Plato's Middle Dialogues and the Independence of Particulars*, in: *The Philosophical Quarterly*: pp. 193 – 213. Vol. 27, No. 108 (Jul., 1977).

¹⁹ Sedley, D. 2006. *Form – Particular Resemblance in Plato's „Phaedo“*, in: *Proceedings of the Aristotelian Society*: pp. 311 - 327. Vol. 106 (2006).

²⁰ Patterson, R. 1985. *Image and Reality in Plato's Metaphysics*. Indianapolis: Hackett Publishing.

²¹ Allen, R. E. 1971. *Participation and Predication in Plato's Middle Dialogues*, in: *Plato: A Collection of Critical Essays I: Metaphysics and Epistemology*: pp. 167 – 183. Ed. Gregory Vlastos. London: Palgrave Macmillan.

that one needs to ignore all of Aristotle's testimonies on the philosophy of Plato. Even if the information that Aristotle provides regarding Plato might be suspected as misconstruing Plato's real philosophical views, one needs to show in what way Plato's views are misconstrued (in contrast with the approach of outright dismissing the Aristotelian testimonies based only on the presupposition that they are misleading and inaccurate as a whole). Regarding Aristotle's testimonies regarding the Platonic concepts of separation and participation, one needs to keep in mind the philosophical teachings and vocabulary of Aristotle himself, as well as the fact that more often than not he tends to present the views of his predecessors and contemporaries in the language of his own philosophical project, and then goes on to successfully criticize these views on the basis of such a reconstruction. In other words, while Aristotle in some sense distorts the views that he presents, a hypothesis pursued in this inquiry is that by separating Aristotle's philosophical doctrines from his testimonies can be considered a potentially fruitful way of gaining additional information or finding out additional facts about Plato's philosophical views. Accordingly, an analysis of the testimonies provided by Aristotle can be considered as useful in two senses. First of all, in a *negative* sense an analysis of this sort could help show where Aristotle presents basic facts about the concepts of separation and participation and where he interprets them according to his own doctrines (that is, such an analysis would show how *not* to interpret Plato's own views when the time comes to investigate the concepts in the Platonic corpus). In a *positive* sense, an analysis of Aristotle's testimonies could potentially help unearth additional facts and information about the Platonic concepts of separation and participation, facts that might not be explicitly stated in Plato's dialogues themselves, but would eventually lead the inquiry to a better understanding of Plato's

philosophical position, as well as supplement the statements and information found in the Platonic corpus²².

Secondly, the approach that this inquiry takes towards the problem of separation and participation, while grounded in Aristotle's testimonies used as an additional source of information on both of these concepts, is to analyze it first and foremost as a *problem* that Plato identified in his late dialogues and tried to solve. More specifically, this dissertation aims to investigate the problem of separation and participation not as Aristotle described it and assigned it to Plato, but how Plato himself saw and tried to solve this problem. By taking this approach, within the Platonic corpus the problem in question can be localized in Plato's *Parmenides*, where Plato subjects the theory of Forms and the concepts of separation and participation to detailed examination and critique. Based on the analysis of this critical examination in the *Parmenides*, it is argued that the solution to the problem of separation and participation (as it is formulated in the *Parmenides*) can then be found in Plato's dialogues *Sophist* and

²² In this sense, methodology-wise this dissertation is closest to the views and ideas expounded by the so-called Tübingen school (Krämer, H. J. 1990. *Plato and the Foundations of Metaphysics*. Albany, NY: State University of New York Press; Gaiser, K. 2012. *Plato's Synopsis of the Mathematical Sciences*, in: *The Other Plato. The Tübingen Interpretation of Plato's Inner-Academic Teachings*: pp. 83 – 120. Albany, NY: State University of New York Press; Reale, G. 1997. *Toward a New Interpretation of Plato*. Washington, D. C.: The Catholic University of America Press; for an excellent summary of the main ideas and interpretative strategies of the Tübingen school, see Nikulin, D. 2012. *Plato: Testimonia et Fragmenta*, in: *The Other Plato. The Tübingen Interpretation of Plato's Inner-Academic Teachings*: pp. 1 – 38. Albany, NY: State University of New York Press). It should be noted, however, despite this similarity in methodology, the main aim of this inquiry is more modest than the ultimate aim of the Tübingen school – not to reconstruct the entirety of the so-called “unwritten teachings” (ἄγραφα δόγματα) of Plato, but to use Aristotle's testimonies as a source of additional information in the investigation of the concepts of separation and participation in Plato's late dialogues.

Timaeus. Only by investigating these three Platonic dialogues as inextricably related parts of one whole, one can gain a clearer understanding of the philosophical significance of the concepts of separation and participation in Plato's philosophy.

Thirdly, one of the main premisses of this inquiry is the hypothesis put forth by German philosopher Hans-Georg Gadamer²³, that the concepts of separation and participation from the very beginning point to each other, and as metaphysical doctrines are *inextricably* connected. In this dissertation, the analysis of the *Parmenides*, *Sophist* and *Timaeus* is accordingly carried out with this hypothesis in mind and at the same time shapes the general direction and aim of the inquiry – to show that the problem of separation and participation as it is described in Plato's *Parmenides* does not signify a radical shift in Plato's metaphysical doctrine regarding the theory of Forms (in comparison to the doctrine of the *Republic*, for example) and an abandonment of any of these concepts, but rather points to an effort by Plato to provide a solution that would save both of these doctrines, ensuring both the fundamental ontological distinction between sensible particulars and their essences, and the relation between these two realms via the concept of μέθεξις.

Thus, the relevance of this inquiry is based on the problem investigated as well as the approach taken to investigate the problem in question – the choice to analyze the problem of separation and participation first and foremost as a problem within the Platonic corpus itself, where it was investigated by Plato himself. As discussed in this introduction, the relevance of the investigated problem is based on the fact that the concepts of χωρισμός and μέθεξις and their true meaning and function have up to this day remained a point of heated discussion among scholars of Plato's philosophy. Additionally, an investigation into the meaning of these concepts can also be

²³ Gadamer, Hans – Georg. 1986. *The Idea of the Good in Platonic – Aristotelian Philosophy*. New Haven (CT): Yale University Press.

considered as relevant because the elucidation of these Platonic doctrines would not only help to get a better grasp of Plato's philosophical project as a whole, but would also let one better understand its specifics in relation both to ancient and modern authors, highlighting the philosophical innovations that Plato introduced with his theory of Forms. Lastly, such an investigation would also shed light on the question whether Plato's metaphysics can be considered a conceptually unified system, or a philosophical system marked by constant development and transformation.

One additional point that needs to be mentioned regarding the added value of this dissertation is that one of the main claims of this research (the claim that Plato describes the problem in the *Parmenides* and then provides the solution to this problem in the *Sophist* and *Timaeus*) is indirectly related to one of the most notable controversies of Platonic studies in the twentieth century – the Owen-Cherniss debate regarding the *Timaeus* and its dating in the Platonic corpus. By employing a variety of philological (stylometric studies of Platonic dialogues) and philosophical (esp. the argument that the distinction between the realms of eternal being and constant change established in the *Timaeus* is more akin to the doctrines expounded in the *Republic* than Plato's views in the *Parmenides* and *Sophist*) arguments, English philosopher G. E. L. Owen²⁴ argued that Plato's *Timaeus* should be excluded from the group of Plato's late dialogues to which it is traditionally assigned and placed among the middle dialogues. On this interpretation, the *Parmenides* marks a radical change in Plato's theory of Forms. American scholar H. Cherniss²⁵, who opposed Owen's thesis, claimed that the *Timaeus* should be assigned to Plato's late dialogues. Firstly, Cherniss was skeptical towards any claim that

²⁴ Owen, G. E. L. 1953. *The Place of the "Timaeus" in Plato's Dialogues*, in: *The Classical Quarterly*: pp. 79 – 95. Vol. 3, No. 1/2 (Jan. – Apr., 1953).

²⁵ Cherniss, H. F. 1957. *The Relation of the "Timaeus" to Plato's Later Dialogues*, in: *The American Journal of Philology*: pp. 225 – 266. Vol. 78, No. 3 (1957).

stylometric analysis can provide the definite answer to the question of the chronology of Platonic dialogues. Secondly, in his response Cherniss argued that the distinction between being and change that is central to the *Timaeus* can also be found in other dialogues that are considered to be written later in Plato's career (such as the *Philebus*). In the context of the Owen-Cherniss debate, the previously discussed claim of this dissertation about the relation between the *Parmenides* and the *Timaeus* and *Sophist* can be considered a philosophical argument that supports Cherniss' position (it should also be noted that Cherniss does not use a similar argument in his reply to Owen).

Aim and Objectives of the Dissertation

The main aim of this dissertation is to present a systemic explication of the concepts of separation and participation in Plato's late dialogues, focusing on the *Parmenides* and its thematic connections to the *Sophist* and the *Timaeus*, as well as using the testimonies found in Aristotle's *Metaphysics* and the comments provided by Alexander of Aphrodisias as sources of additional information on these Platonic concepts. The following objectives are raised in order to attain the main aim of the dissertation:

1. To provide the main problem of the investigation with the proper historical-philosophical context before moving on to investigate the concepts of separation and participation in the dialogues of Plato himself by showing how Plato's pupil Aristotle presented his master's theory of Forms, how he described and criticized the concepts of separation and participation, how he saw Plato's philosophical project in relation to the teachings of other prominent ancient philosophers – in the end this detour into Aristotle's works should provide the inquiry with a useful auxiliary interpretative framework by virtue of which the concepts of separation and participation can then be investigated within the Platonic corpus.

2. After formulating such an auxiliary interpretative framework, to localize the problem of separation and participation within Plato's late dialogues, to show its most salient features and main premises, to elucidate the means by which Plato attempted to solve it, and to evaluate if the solution proposed by Plato was successful or not. At the same time, this objective can then also help to go back to Aristotle's own views on the subject and to accordingly evaluate their accuracy.

General Thesis and Claims

The general thesis of this dissertation is *that the problem of separation and participation is most thoroughly described and analyzed (as having two main aspects – a dianoetic and a noetic one) in the “Parmenides” and that it is the main theme of this dialogue as a whole, at the same time connecting this dialogue with the “Sophist” and “Timaeus” – dialogues that describe the solutions to the problems highlighted in the “Parmenides” related to the concepts of separation and participation. Accordingly, a systematic analysis of the thematic connections between these three dialogues as well as the testimonies left by the so-called indirect tradition (Aristotle and his commentator Alexander) can help better reconstruct the contents of the concepts of separation and participation as well as gain a better understanding of the genesis and development of Plato's theory of Forms.* The following claims are made to support and expound the general thesis:

1. A correct auxiliary interpretative scheme for the purposes of this dissertation can be constructed by analyzing the testimonies regarding Plato's theory of Forms and the concepts of separation and participation that are provided in Aristotle's *Metaphysics*. First of all, Aristotle's criticism of the concept of separation is based on the claim that Plato interpreted the essences of sensible particulars as universals and at the same time claimed that they can be ontologically

separate from their instances (ontological separation being one of the main criteria of substantiality in Aristotle's own metaphysics). Secondly, while Aristotle's criticism of the concept of participation is fixed on the concept's vagueness, in conjunction with Alexander's commentary on the *Metaphysics*, it points to a specific Platonic dialogue, the *Parmenides*, where this concept was supposedly elucidated by Plato himself. Thirdly, Aristotle numerous times notes the affinity between Plato's theory of Forms and the question of the ontological status of mathematical objects (as well as noting that in some sense the Forms *were* numbers), and this insight leads the investigation to consider the concepts of separation and participation in relation to this problem as well as the ancient Greek concept of number while searching for further answers in Plato's late dialogues.

2. The criticism of the nascent theory of Forms presented in the first part of the *Parmenides* is based on a specific interpretation of the concepts of separation and participation which, by relating the *Parmenides* to the Divided Line analogy described in Plato's *Republic*, can best be called the *dianoetic* interpretation of separation and participation. This interpretation rests on the premise that Forms themselves are in some sense like the sensible particulars which participate in them. An application of this interpretation to the theory of Forms inevitably leads to the infamous "Third Man" argument and a *mereological* (i.e. based on the dialectic between part and whole) understanding of the concept of μέθεξις.
3. The solution proposed in the second part of the *Parmenides* by the eponymous character is not directly aimed at the problems described in the first part of the dialogue. In the hypotheses of the second part of the dialogue, the Forms are not only investigated with no reference to the problem of the being of sensible particulars, but they are also characterized paradoxically: as at the same time being self-sufficient entities

that stand by themselves with no relation to anything else, and as capable of taking on any characterization whatsoever because of their relation to each other. The main lesson of this part of the dialogue is that the problem of separation and participation appears not only when investigating the relation between Forms and sensible particulars, but also when investigating the Forms themselves and how they relate to one another. By once again referring to the Divided Line analogy described in Plato's *Republic*, this problem can best be called the *noetic* problem of separation and participation.

4. The problems regarding separation and participation that are raised in the *Parmenides* receive their respective solutions in the *Sophist* and *Timaeus*. On the one hand, in the *Sophist* Plato works towards denying the claim that the Forms are completely unrelated to each other and provides an *arithmological* (based on the concept of number inherent in Greek mathematical thinking) interpretation of the participation relation, which at the same time explains how Forms can be related to each other and how each Form can remain itself by itself (αὐτὸ καθ' αὐτό). Here, Plato introduces the concept of κοινῶνία (“communion“, “being-together“) to best describe this interconnectedness of the Forms. On the other hand, the dianoetic problem of separation and participation which was highlighted in the first part of the *Parmenides* is solved in the creation myth of the *Timaeus* – by introducing the concept of “space“ (χώρα), Plato establishes the fundamental ontological difference between Forms and sensible particulars, and at the same time bridges the gap between these two realms, showing via the description of the activities of the Demiurge how the visible universe receives its determinations from the realm of the Forms, ensuring their essential connection on a cosmological level.

Methodology of the research

This dissertation is a theoretical inquiry into the chosen topic. One of the main premisses of the investigation carried out in this dissertation – that the problem of separation and participation in Plato’s philosophy should first and foremost be understood as involving the fundamental inextricability of both concepts involved in the problem – is based on a hypothesis put forth by German philosopher Hans-Georg Gadamer in his work titled *The Idea of the Good in Platonic-Aristotelian Philosophy*²⁶. The analysis of the concepts of separation and participation in the works of Aristotle (that is carried out in the first part of the dissertation) is based on Gail Fine’s²⁷ analysis of the concept of separation and the results of this analysis. Meanwhile, J. Klein’s²⁸ research into the concept of number that was operative in ancient Greek mathematics was used as a basis for the arguments put forward when discussing the relation between the theory of Forms and the question of the being of mathematical objects (in the fourth section of the first part of the dissertation). Klein’s insights into the ontological presuppositions of ancient Greek mathematics not only help to better understand the relation between the χωρισμός thesis in the theory of Forms and the question of the mode of being of mathematical objects, but also play a decisive part in investigating the solution that Plato proposes to the noetic problem of separation and participation in the *Sophist* (this investigation is carried out in the third part of the dissertation).

²⁶ Gadamer, Hans – Georg. 1986. *The Idea of the Good in Platonic – Aristotelian Philosophy*. New Haven (CT): Yale University Press.

²⁷ Fine, G. 2003. *Separation*, in: *Plato on Knowledge and Forms*. Selected Essays: pp. 252 – 300. Oxford: Oxford University Press.

²⁸ Klein, J. 1992. *Greek Mathematical Thought and the Origin of Algebra*. New York: Dover Publications, Inc; Klein, J. 1985. *The Concept of Number in Greek Mathematics and Philosophy*, in: *Lectures and Essays*: pp 43 – 51. Annapolis, Maryland: St. John’s College Press.

The analysis carried out in the second and third parts of the dissertation, which are focused exclusively on Plato's dialogues, is based on the interpretative principles formulated by J. Klein²⁹ and N. Notomi³⁰. The main tenets of their proposed approach are to treat each Platonic dialogue as a unity composed of the dramatic and logical elements of the narrative, and to investigate each Platonic dialogue as having a unifying theme that encompasses the dialogue as a whole. Based on these interpretative principles, it is argued that the problem of separation and participation is the main theme of the *Parmenides* as a whole. This analysis is also supplemented by the research of phenomenologist J. Sallis³¹, whose analysis of the Divided Line analogy in the *Republic* forms the basis of the interpretation put forth in the second part of the dissertation – that the problem of separation and participation (as found in the *Parmenides*) can be formulated in a twofold way – as a dianoetic and a noetic problem.

Overview of Primary and Secondary Sources

Since the main topic of this inquiry is the problem of separation and participation in the philosophy of Plato, choosing the relevant primary sources is an objective of paramount importance. For the purposes of properly contextualizing Plato's philosophical views, the most relevant primary sources used in this dissertation were the works of Aristotle – more specifically, his *Metaphysics*, which can be rightly considered an invaluable source on the topic of Plato's theory of Forms and its main tenets, as well as the concepts of separation and participation in particular. Other treatises by Aristotle, especially the

²⁹ Klein, J. 1985. *About Plato's "Philebus"*, in: *Lectures and Essays*: pp. 309 – 343. Annapolis, Maryland: St. John's College Press.

³⁰ Notomi, N. 1999. *The Unity of Plato's "Sophist": Between the Sophist and the Philosopher*. Cambridge: Cambridge University Press.

³¹ Sallis, J. 1996. *Being and Logos: Reading the Platonic Dialogues*. Indianapolis: Indiana University Press.

Categories, *Topics* and *Physics*, were used to flesh out Aristotle's testimonies and specific arguments regarding the theory Forms in the *Metaphysics*. In this regard, the commentaries on the *Metaphysics* by Alexander of Aphrodisias can also be considered a very valuable source of information – in his commentaries, Alexander not only expands the arguments provided by Aristotle, but also provides additional references to Plato's dialogues in connection to specific problems described in the *Metaphysics* (indeed, it is Alexander, not Aristotle, who makes the comment that a more detailed description of the concept of participation can be found in Plato's *Parmenides*). Additionally, since in the *Metaphysics* Aristotle frequently compares Plato's metaphysical theory to the philosophy of the Pythagoreans, the fragments of Philolaus of Croton and Archytas of Tarentum were used to better understand the passages where Aristotle makes such comparisons. The connection between Plato and the Pythagoreans points to a possible role that the mathematical sciences of Plato's time might have played in helping him shape his philosophical views, so secondary literature regarding the state and development of mathematics in ancient Greece was used to better flesh out this connection. Of particular note in this regard are the works by T. Heath³², J. Cleary³³ and D. Katz³⁴. However, by far the most important secondary source used in investigating this topic was Jacob Klein's phenomenal work *Greek Mathematical Thought and the Origin of Algebra*³⁵, in which Klein outlines the development of the mathematical sciences from Euclid up to the birth of modern symbolic

³² Heath, T. 1921. *A History of Greek Mathematics. Vol.1: From Thales to Euclid*. Oxford: Clarendon Press.

³³ Cleary, John J. 1995. *Aristotle and Mathematics: Aporetic Method in Cosmology and Metaphysics*. Leiden: E. J. Brill.

³⁴ Katz, Victor J. 2009. *A History of Mathematics: An Introduction*. Boston: Addison-Wesley.

³⁵ Klein, J. 1992. *Greek Mathematical Thought and the Origin of Algebra*. New York: Dover Publications, Inc.

mathematics in the works of R. Descartes and S. Stevin, at the same time describing the ontological presuppositions that informed the concept of number as it was understood in ancient Greek mathematics (naturally, the Pythagoreans, Plato and Aristotle were also guided by the same presuppositions in their investigations into the question of the ontological status of mathematical objects).

The main Platonic dialogue investigated in this dissertation is the *Parmenides*, rightly considered as one of the most enigmatic and difficult dialogues in the Platonic corpus. Firstly, this dialogue was chosen as the focal point of this inquiry because it was referred to by Alexander of Aphrodisias in one of his comments on Aristotle's *Metaphysics* as the dialogue where Plato clarifies the meaning of the concept of participation. Secondly, the *Parmenides* is well known as a dialogue where Plato subjects his own theory of Forms to scathing criticism in the hands of the eponymous character of the dialogue and no other Platonic dialogue contains more arguments directly aimed at the concepts of μέθεξις and χωρισμός than the *Parmenides*. Similarly to the way that Aristotle's *Metaphysics* is used in this investigation, the *Parmenides* is not analyzed in a vacuum from other Platonic dialogues – especially relevant for this inquiry are Plato's *Republic* and *Greater Hippias* as dialogues that expand on the themes investigated in the *Parmenides*. These dialogues were used to formulate the specific definitions of the problem of separation and participation as they appear in Plato's *Parmenides*. Other notable dialogues used in this investigation are the *Phaedo*, *Phaedrus* and *Symposium*. Regarding assessing the *Parmenides* from an historical-philosophical point of view, of special note are the commentaries by the neoplatonist philosopher Proclus and Renaissance philologist and philosopher Marsilio Ficino. Immediately after the analysis of the *Parmenides*, the inquiry then goes on to investigate two other important Platonic dialogues – the *Sophist* and the *Timaeus*. Like mentioned earlier, it is one of the main theses of this dissertation that the *Sophist* contains the solution to the main problem of the second part of the *Parmenides*, while the *Timaeus* provides a way out of the

paradoxes of separation and participation that are discussed in the first part of the *Parmenides*.

The secondary literature used in this investigation can be categorized into three main categories. First, there are the monographs, articles and other literature that deals with the Platonic concepts of separation, participation, or both. With regards to properly assessing the testimonies on the theory of Forms provided by Aristotle, this inquiry is most indebted to the work done by Gail Fine in her article *Separation*³⁶ – the inquiry draws heavily from this article when discussing the three senses of the word χωρισμός in the philosophy of Aristotle. However, this investigation is at odds with Fine’s assessment that although the concepts of separation and participation were heavily used in the *Parmenides* and in this sense it can be considered unique, no definitive conclusions can be drawn regarding these doctrines in Plato’s philosophy due to the aporetic and inconclusive nature of the dialogue³⁷. In assessing Aristotle’s testimonies, this dissertation also frequently refers to the findings and insights of H. Cherniss³⁸. Of the literature devoted to the question of participation, of particular note is the work by American author C. Bigger, titled *Participation: A Platonic Inquiry*³⁹ – in his investigation, Bigger also considers the first part of the *Parmenides* as devoted to the problem of participation, also pointing out the importance of the *Timaeus* in providing the solution to this problem. However, on the one hand, Bigger’s investigation in this regard can be considered as

³⁶ Fine, G. 2003. *Separation*, in: *Plato on Knowledge and Forms. Selected Essays*: pp. 252 – 300. Oxford: Oxford University Press.

³⁷ Fine, G. 2003. *Immanence*, in: *Plato on Knowledge and Forms. Selected Essays*: pp. 301 – 325. Oxford: Oxford University Press.

³⁸ Cherniss, H. F. 1946. *Aristotle’s Criticism of Plato and the Academy*. Baltimore: The John Hopkins Press; Cherniss, H. F. 1962. *The Riddle of the Early Academy*. New York: Russell and Russell.

³⁹ Bigger, Charles P. 1968. *Participation: A Platonic Inquiry*. Baton Rouge: Louisiana State University Press.

inconclusive, since this author does not investigate the *Parmenides* as a whole and how the hypotheses of the second part of the dialogue might be related to the problems described in the first part. Additionally, the premises of Bigger's investigation might be considered as anachronistic as his main goal in this work is to interpret the concept of participation via the main tenets of A. N. Whitehead's process philosophy. Lastly, with regards to works dedicated to the same problem as this dissertation, of special note is N. Fujisawa's article⁴⁰ on the usage of the term μετέχειν in Platonic philosophy.

Next up is the secondary literature devoted to the analysis and interpretation of the *Parmenides*. The principles of interpreting the Platonic dialogues (treating each dialogue as a unity equally composed of both dramatic and logical components and always having a single, uniting theme that drives the argumentation) used in this dissertation were formulated in J. Klein's commentary on Plato's *Philebus*⁴¹ and N. Notomi's monograph on the *Sophist*⁴². Since in this inquiry the *Parmenides* is investigated as a dialogue with one overarching theme and purpose, the most relevant secondary literature that was consulted dealt with the dialogue in a similar manner – of particular note are the inquiries by R. Brumbaugh⁴³, M. Tabak⁴⁴, K. Dorter⁴⁵, Mary-Louise

⁴⁰ Fujisawa, N. 1974. *Ἐχειν, Μετέχειν and Idioms of Paradigmatism in Plato's Theory of Forms*, in: *Phronesis*: pp. 30 – 58. Vol. 19, No. 1 (1974).

⁴¹ Klein, J. 1985. *About Plato's „Philebus“*, in: *Lectures and Essays*: pp. 309 – 343. Annapolis, Maryland: St. John's College Press.

⁴² Notomi, N. 1999. *The Unity of Plato's „Sophist“: Between the Sophist and the Philosopher*. Cambridge: Cambridge University Press.

⁴³ Brumbaugh, Robert S. 1961. *Plato on the One: The Hypotheses in the „Parmenides“*. New Haven: Yale University Press.

⁴⁴ Tabak, M. 2015. *Plato's „Parmenides“ Reconsidered*. New York: Palgrave Macmillan.

⁴⁵ Dorter, K. 1994. *Form and Good in Plato's Eleatic Dialogues: The „Parmenides“, „Theaetetus“, „Sophist“, and „Statesman“*. Berkeley: University of California Press.

Gill⁴⁶, C. Rickless⁴⁷, K. Sayre⁴⁸ and G. Ryle⁴⁹. Of course, the main difference between this inquiry and these works is the thesis that the problem of separation and participation is the main theme of this dialogue. In this regard, it is argued that the *Parmenides* is not a satire meant to ridicule Plato's critics (the view of M. Tabak), that all the hypotheses in the second part of the dialogue are equally important in dealing with the main problem of the text as a whole (contrary to Mary-Louise Gill's view that only one of them is) and that the dialogue is not simply composed of two thematically disjointed parts fitted together by Plato during different parts of his philosophical career (the interpretation put forward by G. Ryle). In this dissertation, G. Vlastos'⁵⁰ classic article on the problem of autopredication and the "Third Man" argument is also interpreted through the lens of the problem of separation and participation – it is argued that Vlastos' analysis is correct and that autopredication is indeed at the core of the "Third Man" argument of the first part of the *Parmenides*. However, by relating this argument to the Divided Line analogy of the *Republic*, it can be shown that the thesis of autopredication also has premises that are not explicitly mentioned in the text of the *Parmenides*.

Of the secondary literature dealing with Plato's philosophy as a whole, the most relevant works consulted in this dissertation were the writings of German philosopher Hans-Georg Gadamer⁵¹ and

⁴⁶ Gill, Mary – Louise. 2012. *Philosophos: Plato's Missing Dialogue*. Oxford: Oxford University Press.

⁴⁷ Rickless, Samuel C. 2007. *Plato's Forms in Transition. A Reading of the „Parmenides“*. Cambridge: Cambridge University Press.

⁴⁸ Sayre, Kenneth M. 2005. *Plato's Late Ontology: A Riddle Resolved*. Las Vegas: Parmenides Publishing.

⁴⁹ Ryle, G. 1966. *Plato's Progress*. Cambridge: Cambridge University Press.

⁵⁰ Vlastos, G. 1954. *The Third Man Argument in the „Parmenides“*, in: *Studies in Plato's Metaphysics* (1967): pp. 231 – 264. Ed. R. E. Allen. Routledge & Kegan Paul: London.

⁵¹ Gadamer, Hans – Georg, 1980. *Dialogue and Dialectic: Eight Hermeneutical Studies on Plato*. New Haven and London: Yale University

American phenomenologist John Sallis⁵². Of significant importance is Gadamer's insistence on the continuity of the themes found in the *Parmenides*, *Sophist* and *Philebus*, while Sallis' analysis of the Divided Line analogy in the *Republic* is used to better understand how the grand metaphysical vision presented in this dialogue directly relates to and informs the problem of separation and participation as it is developed in the *Parmenides*.

In the context of Lithuanian academia, the problem of participation was investigated in two articles by Vilnius University scholar Skirmantas Jankauskas⁵³. This dissertation is in agreement with Jankauskas' assessment that the main challenge of the first part of the *Parmenides* that young Socrates aims to overcome is the question regarding the being of sensible particulars, as well as with his conclusion that the problem of participation as it is presented in this dialogue stems from interpreting the Forms as in some way like or similar to the sensible particulars which participate in them. Another point of agreement with Jankauskas' research is the thesis that the concept of μέθεξις receives little to no elaboration in the philosophy of Aristotle. However, there are a few points where this inquiry clearly diverges from the analysis put forth by Jankauskas – first of all, the main aim of this dissertation is to investigate the concept of participation not as an isolated concept, but in relation to the concept of separation (while Jankauskas focuses exclusively on participation) and secondly, one of the core points elaborated in this dissertation is

Press; Gadamer, Hans – Georg. 1986. *The Idea of the Good in Platonic – Aristotelian Philosophy*. New Haven (CT): Yale University Press.

⁵² Sallis, J. 1996. *Being and Logos: Reading the Platonic Dialogues*. Indianapolis: Indiana University Press; Sallis, J. 1999. *Chorology: On Beginning in Plato's „Timaeus“*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.

⁵³ Jankauskas, S. 2015. *Platonas Vs Zenonas, arba esinių ontiškumo problema „Parmenide“*, in: *Logos*: pp. 6 – 11. Vol. 85 (spalis – gruodis); Jankauskas, S. 2017. *Aristotelis vs. Platonas: μέθεξις sąvokos kritika*, in: *Problemos*: pp. 99 – 114. Vol. 91 (2017).

that the introductory exchange between Zeno and Socrates reveals only a small part of the problem of separation and participation, so one must not only look into the subsequent discussion between Parmenides and Socrates to get a better grasp of the problem in question, but also to show how the arguments of the second part of the dialogue relate to the arguments put forth in the first part. Lastly, another major point of difference from Jankauskas' writings is the thesis that Plato's *Republic* is the dialogue that is most relevant for understanding the difficulties of the first part of the *Parmenides* (while Jankauskas analyzes the problem of μέθεξις with relation to the *Phaedo*). Regarding the concept of separation, this concept is dealt with in detail in N. Kardelis' monograph on the insight of unity in Plato's philosophy⁵⁴. Especially relevant for this dissertation is Kardelis' analysis of the *Timaeus* and his elaboration of the role that the concept of "space" (χώρα) plays in relating the realm of sensible particulars to the realm of eternal Forms. However, the *Parmenides* is scarcely mentioned in this monograph, so this is a clear point of divergence between this dissertation and the analysis provided by Kardelis.

The Novelty of the Dissertation

The novelty of this dissertation is first of all grounded in the fact that the approach taken in this inquiry – to treat the concepts of separation and participation as inextricably connected and to treat them as two parts of one joint problem investigated by Plato himself – can be considered a novel way of approaching this topic in the context of scholarship dedicated to the investigation of the concepts of separation and participation. Secondly, although this dissertation might be one of many works dedicated to the study of the *Parmenides* as a whole, its main thesis – that the problem of separation and

⁵⁴ Kardelis, N. 2007. *Vienovės įžvalga Platono filosofijoje*. Vilnius: Versus Aureus.

participation is the main theme of the dialogue as a whole – can be considered novel in the context of modern Platonic scholarship. Thirdly, the investigation pursued in this dissertation reveals the dialogues under investigation as an hermeneutical unity – even though the *Parmenides*, *Sophist* and *Timaeus* have their own specific theme, each of these dialogues at the same time is also intertextually connected with the other two. In this investigation each dialogue reveals itself as both as a “minor” whole (as an individual dialogue) and as a part of a “major” whole – the philosophical triptych composed of the *Parmenides*, *Sophist* and *Timaeus*. This specific interconnectedness of Platonic dialogues that guides this investigation can be considered a novel way of understanding Plato’s philosophy as a whole, i.e. as applicable to the investigation of other Platonic dialogues as well. Fourthly, one of the main claims made in this dissertation – that the problem of separation and participation is explicated in the *Parmenides* and solved in the *Sophist* and *Timaeus* – can be considered as relevant and novel in the context of the Owen-Cherniss debate, as an additional argument that supports Cherniss’ position regarding the place of the *Timaeus* in the Platonic corpus. Lastly, in the context of Lithuanian scholarship on the philosophy of Plato, this dissertation is the first work to provide a systematic investigation of the Platonic concepts of separation and participation, as well as an in-depth interpretation and critical analysis of the *Parmenides* as a whole. Consequently, this dissertation can be considered an important contribution to Plato’s studies in Lithuania.

The Structure of the Dissertation

The dissertation is composed of an introduction, three main parts, conclusions and bibliography. The first part deals with Aristotle’s testimonies on Plato’s theory of Forms, the concepts of separation and participation, and the connections between the question of the ontological status of mathematical objects and Plato’s theory of Forms. The second part is dedicated to the analysis of the problem of

separation and participation as it is described in Plato's *Parmenides* – the main premises of this problem are revealed by relating this problem to the Divided Line analogy in the *Republic*, the hypotheses of the second part are then thoroughly analyzed and related back to the first part of the dialogue, showing its thematic and problematic consistency and coherence. The third part of the dissertation is focused on the *Sophist* and *Timaeus* and the solutions to the problem of separation and participation provided in these dialogues. The first part of the dissertation establishes the first claim of the general thesis, the second part establishes claims two and three, while the third part establishes the fourth claim of this inquiry.

SUMMARY OF THE TEXT

1. ARISTOTLE'S CRITICISM OF THE CONCEPTS OF SEPARATION AND PARTICIPATION IN THE *METAPHYSICS*

The first part of this dissertation is dedicated to the analysis of the *Metaphysics*, the treatise by the ancient Greek philosopher Aristotle – one of Plato's most famous pupils and ardent critics. In this analysis, the main points of focus are Aristotle's testimonies regarding the genesis and main tenets of the theory of Forms, the criticism that Aristotle provides regarding the concepts of separation and participation, as well as the relation between Plato's theory of Forms and the philosophical systems of other ancient Greek philosophers that Aristotle reports in the doxographical account of the *Metaphysics*.

Aristotle's *Metaphysics* contains three structurally similar testimonies on the genesis of the theory of Forms and its main tenets that in a general sense can be said to reveal Aristotle's interpretation of Plato's metaphysics and his assessment of his master's philosophical views. In the first testimony (*Metaph.* 987a32 – 987b10), Aristotle describes Plato's theory of Forms as an answer to the problem of the

possibility of knowledge in a world of flux, which was most famously put forth by Heraclitus and Cratylus. According to Aristotle, by following the example of Socrates, Plato was inquiring into definitions, and maintained that definitions by themselves are not related to the world of constantly changing sensible particulars. Consequently, this means that definitions must be related to things that are eternal, immutable and exist beside (*παρά*) the world of sensible particulars. These eternal entities are the Forms – the essences of all sensible particulars (which participate in them) and the true objects of definition and knowledge. In this testimony, Aristotle not only presents and interprets the Forms as universals, but also briefly mentions the concept of participation as a name for the relation between sensible particulars and their essences. He also identifies this doctrine with the Pythagorean concept of imitation and reports that Plato and other proponents of the theory of Forms had essentially left this concept an open question. Lastly, in this testimony Aristotle also attributes to Plato the view that between the Forms and sensible particulars there is also a third, intermediate type of entities – mathematical objects, which, like the Forms, exist alongside the world of becoming.

The other two testimonies (*Metaph.* 1078b9 – b36 and 1086a32 – b11) provided by Aristotle repeat the same narrative but also add one additional detail to the story – the concept of separation and the difficulties that stem from it. According to Aristotle, Plato was the first philosopher who separated (*ἐχώρισαν*) definitions and universals from sensible particulars, called these entities Forms and consequently had to deal with a lot of insuperable difficulties inherent in his own theory. Most importantly for the purposes of this inquiry, it is the thesis of the separation Forms as universals from their particulars that Aristotle found most objectionable in Plato's theory of Forms. The testimonies provided by Aristotle establish three facts that are relevant for this inquiry – first, the concepts of separation and participation can confidently be attributed to Plato as one of the main points of his metaphysics. Secondly, in his testimonies Aristotle claims that while

the concept of separation might be considered an integral part of Plato's metaphysics that at the same time is the main cause of most of its problems, the concept of participation, on the other hand, is too nebulous to warrant any further comments and analysis, and that most likely it was identical to the Pythagorean doctrine of imitation, with Plato only changing the name of the relation to "participation". Thirdly, by reporting that Plato posited mathematical objects as existing beside the world of sensible particulars, Aristotle also points to a possible connection between Plato's theory of Forms and the question regarding the ontological status of mathematical objects, since Plato separated *both* mathematical objects and Forms from the world of becoming. The second, third and fourth section of the dissertation are accordingly dedicated to the analysis and elucidation of each of these statements.

Immediately after discussing Aristotle's testimonies on the theory of Forms, the dissertation investigates Aristotle's criticism of the concept of separation. The analysis begins by discussing the term χωρισμός and its usage in the works of Aristotle. Even though one can distinguish three main senses in which Aristotle used this concept (local separation, definitional separation and ontological separation), it is only one of these senses that Aristotle used when talking about and criticizing the theory of Forms, that of ontological separation (i.e. the Forms being ontologically separate from sensible particulars means that they can exist without being dependent on any other entity; the same, of course, is not true regarding the sensible particulars). The main premises of the objections that Aristotle has for the thesis of the separation of Forms can accordingly be found in his own criteria of substantiality – according to Aristotle, the main traits of an essence or substance (οὐσία) are its "separability and individuality (τὸ χωριστὸν καὶ τὸ τόδε τι)", with the latter being exclusive to particulars. Since the Forms are universals, they cannot be considered as being ontologically separate from their instances and cannot be considered as their essences or substances. In Aristotle's view, the only sort of primacy and separation that one can attribute to universals is

definitional separation, but there is no universal that could be prior to a particular ontologically.

The third section of this part of the dissertation is focused on Aristotle's criticism of the Platonic concept of participation. Even though the testimonies discussed in one of the previous sections of the dissertation immediately make clear the exact function that Plato intended for this concept (i.e. the concept of participation was introduced by Plato to account for the relation between Forms and sensible particulars and to explain how the former establish the latter *qua* essences), Aristotle never goes into much detail about the specifics and philosophical import of this concept. He simply reports that the concept was very vague and nothing specific can be said about it – the concept of participation, according to Aristotle, was either left as an open question by Plato and other proponents of the theory of Forms, was a poetical metaphor that is ultimately devoid of any significant meaning, or a term identical to the Pythagorean doctrine of imitation, with Plato only changing the name from “imitation” to “participation”. By focusing on the last of these points, the inquiry then attempts to elucidate the concept of participation via a detour to the fragments of Archytas of Tarentum and Philolaus of Croton, as well as Aristotle's testimonies regarding the doctrines of the Pythagoreans. The result of this detour, however, is the conclusion that the concept of imitation was one of many terms that Aristotle used to describe the main thesis of the Pythagoreans, i.e. that numbers are the essences of all things. In the end, judging from the testimonies provided by Aristotle, it looks like that the concepts of participation and imitation were both meant to account for the relation between sensible particulars and their essences in the philosophical systems of Plato and the Pythagoreans, and that nothing further can be said about these concepts as both Plato and the Pythagoreans never elaborated on them. However, Alexander of Aphrodisias in one of his commentaries provides a useful clue on how to proceed with investigating the concept of participation – he refers to Plato's *Parmenides* and reports

that the concept of participation was actually described more clearly in this dialogue.

The fourth section of the first part of this dissertation investigates Aristotle's testimony that it was not only Forms that Plato separated from sensible particulars, but also numbers and other mathematical objects. Aristotle himself provides a detailed account of this question in books 13 and 14 of the *Metaphysics*, in the context of the investigation of the possibility that there might be non-sensible essences that exist beside the world of sensible particulars. By discussing Aristotle's account, the dissertation aims to gain further insights into the concepts of separation and participation by inquiring into the mode of separation that Plato (according to Aristotle) allegedly attributed to numbers and other mathematical objects. The main premise of this discussion is the possibility that a comparison between the metaphysical theories of the Pythagoreans and Plato can be used to better understand the specifics of the latter. By comparing Plato's views on the mathematical sciences, the mode of being of mathematical objects and the true aim of these sciences with the views of Archytas and Philolaus, Aristotle's testimony regarding the separation of numbers can be confirmed – Plato indeed treated mathematical objects differently than Archytas or Philolaus did. Another important finding stemming from this comparison is the fact that both Plato and the Pythagoreans paid particular attention to the phenomena of numbers and counting. This particular fact can be further expounded by using the insights and research of philosopher Jacob Klein – according to Klein, the main ontological presupposition behind the concept of number in the mathematical writings of the ancient Greeks was the notion that a number first and foremost signifies a definite number of definite things, which are inextricably linked to the act of counting. Counting means first and foremost to count off a number of things, and the last word that concludes this counting off is the number (ἀριθμός). Accordingly, this ontological presupposition informed the thought of the Pythagoreans, Plato and Aristotle. In their metaphysics, the Pythagoreans focused on the fact

that everything is countable and can be expressed as numbers; Plato, on the other hand, focused on the *unity* of the number *qua* number. Lastly, Aristotle in his criticism of the Pythagoreans and Plato focused on the fact that a number ultimately refers to a definite amount of *things* (horses, dogs, etc.) and consequently, has no being independent of sensible particulars.

The conclusions of the first part of the dissertation can be summarized thus:

1. According to Aristotle's testimonies, the concept of separation was first introduced by Plato to deal with the problem of the possibility of knowledge in the world of sensible particulars. Regarding Aristotle's criticism of the concept of separation, the main takeaway is that Plato, according to Aristotle, interpreted Forms as universals and at the same time as the essences of all things (i.e. ontologically separate from their particular instances), which is the main source of the problems plaguing the theory of Forms.
2. Regarding the concept of participation, the most one can say from what Aristotle reports is that it is at least clear what sort of function Plato envisioned for this doctrine – to account for the relation between sensible particulars and Forms, and to explain how the latter can be causes and essences of the former. On the other hand, the comment made by Alexander of Aphrodisias opens up the possibility of finding a more detailed description of this concept specifically in Plato's *Parmenides*.
3. Aristotle's testimonies also point to a connection between Plato's theory of Forms and the question of the being of mathematical objects. Like the Forms, mathematical objects exist separately from sensible particulars, are eternal and immutable, but at the same time are not the essences of things. While at this point in the investigation the exact details of this connection are still quite unclear, one thing can be said for certain – Plato's philosophy of mathematics (just like that of

the Pythagoreans and Aristotle) was informed by an ontological presupposition behind the concept of number elucidated by J. Klein.

2. THE PROBLEM OF SEPARATION AND PARTICIPATION IN PLATO'S *PARMENIDES*

The second part of this dissertation is dedicated to using the insights gleaned from Aristotle's testimonies found in the *Metaphysics* to further investigate the problem separation and participation in the works of Plato. The dialogue analyzed in this part of the dissertation is Plato's *Parmenides* – first of all, as the dialogue best known for directly criticizing Plato's own theory of Forms (in this respect Aristotle's testimonies can be compared and contrasted with the arguments against the theory of Forms provided in the *Parmenides*) and secondly, as the main source referred to by Alexander of Aphrodisias regarding the specifics of the concept of participation.

The first section of this part of the dissertation provides a thorough analysis of the first part of the *Parmenides* (*Prm.* 127e1 – 135d6), in which a young Socrates introduces the theory of Forms to address the challenge posed by the Eleatic philosopher Zeno – how can the same thing be referred to by using opposite predicates, e.g. how can a sensible particular be considered as “like” and “unlike” at the same time? It is worth mentioning that at the very beginning of the *Parmenides* the character of young Socrates introduces the same concepts that Aristotle criticized in his account of the theory of Forms in the *Metaphysics* – Forms, which exist separately (*χωρίς*) from sensible particulars, and the notion of the participation of the latter in the former. A detailed analysis of the eight counter arguments that immediately follow Socrates' introduction of the main tenets of this theory of Forms shows that each and every one of the paradoxes highlighted by the character of Parmenides involves an application of a certain interpretation of the concepts of separation and/or participation:

1. There are as much Forms as there are classes of sensible things: each class of sensible particulars have a corresponding Form (*Prm.* 130b7 – d9).
2. Three paradoxes involving participation (*Prm.* 130e4 – 131e7):
 - a. Sensible particulars participate in Forms by having a share of the Form as a whole. Consequently, the Forms will be separated from themselves (*Prm.* 130e4 – 131b6).
 - b. Sensible particulars participate in Forms by having a share of the Form as a part. Consequently, the Forms will be divisible (*Prm.* 131b6 – 131c11).
 - c. By taking a part of the Form of Largeness, large things will become big by virtue of something smaller than the whole of the Form (*Prm.* 131c12 – 131e7).
3. The first “Third Man” argument: an additional Form will always appear when considering a number of sensible particulars and their corresponding Form. This new set of entities will then generate another Form beside it and so on *ad infinitum* (*Prm.* 131e8 – 132b2).
4. The paradox of Forms as thoughts: if things participate in Forms and these are to be considered as thoughts, this means that all participating things will be composed of thoughts and will be capable of thought; alternatively, participants are not capable of thought, but then there will exist things that have thoughts, but are incapable of thought (*Prm.* 132b3 – 132c11).
5. The second “Third Man” argument: if the relation between sensible particulars and Forms is to be understood as the relation between a copy and its original, it means that in some crucial respect they must be like one another and have something in common. Consequently, another Form appears

which encompasses this set of entities, then another Form appears and so on *ad infinitum* (*Prm.* 132c12 – 133a7).

6. “The greatest difficulty”: the Forms are radically separated from all sensible particulars and therefore cannot be known or meaningfully articulated. (*Prm.* 133a11 – 133d5).

Each and every one of these paradoxes can be specified even further – on the one hand, each criticism put forth by the character of Parmenides is based on a literal interpretation of the concepts of separation and participation (the concept of χωρισμός in the first part of the *Parmenides* is interpreted as *local* separation in the same way that Aristotle spoke of local separation in his writings, while the concept of participation is interpreted as literally the having or taking of parts). On the other hand, in each of these arguments the Forms and their essential traits are understood by reference to sensible particulars, inevitably leading to the conclusion that the Forms should be in some way understood as being “like” the things that participate in them. In this respect the criticism of the concept of participation in the first part of the *Parmenides* can be compared to the main problem of the *Greater Hippias* – in both of these dialogues the concept of participation is being investigated and interpreted as a *mereological* problem, i.e. the question here is how something can participate in their essence without taking a part of the essence. Lastly, the general problem of the first part of the *Parmenides* can be elucidated even further by referring it to Plato’s *Republic* and the Divided Line analogy: the various difficulties and paradoxes that the character of young Socrates encounters in the first part of the *Parmenides* ultimately stem from the fact that Socrates attempts to grasp the Forms via *dianoetic* reasoning that is described in the analogy of the Divided Line as the attempt by the soul to move from the contradictory testimony that is presented by the senses to a clearer understanding of what causes the testimony to appear as contradictory in the first place. In this sense the testimony of the senses then points to something that is non-sensible and transcends the sensible world altogether. However,

as Plato clearly shows in the *Republic*, at this stage of inquiry the soul is still too dependent on sensible particulars and the images they provide, so the intuition of the Forms themselves is not possible at this stage of investigation. According to Plato, the Forms themselves can be articulated only at the stage of understanding (*νόησις*), where the Forms can be considered without any reference to any sensible particular. Accordingly, the conclusion of this section of the dissertation is that the main lesson of the first part of the *Parmenides* is *negative* in character – the way that the character of Parmenides frames his counter arguments to Socrates’ theory of Forms is meant to show how *not* to approach the question of the Forms and how to *not* interpret the concepts of separation and participation. Parmenides himself says as much when he assures young Socrates that all of these difficulties can eventually be overcome. That is, they are not meant to destroy the theory of Forms, but to reflect on it in a meaningful and productive way.

The next section of the dissertation then focuses on the second part of the *Parmenides* (*Prm.* 137c4 – 166c5) and the eight hypotheses regarding the One described therein. The analysis developed in this section is based on three main premises – first of all, based on what is said about the true aim of these hypotheses in the text of the *Parmenides*, it can be argued that they are formulated as a sort of answer to the problem of separation and participation as described in the first part of the dialogue. Secondly, since the hypotheses of the second part are interpreted as aimed at answering the problems of the first part of the dialogue, all of them should be considered equal in terms of the arguments and points that they bring to the discussion (that is, the assumption here is that no one hypothesis of the second part is more relevant than the others – all are equally relevant to the task at hand). Lastly, the third premise of the investigation states that the entities discussed in the second part of the *Parmenides* are Forms, not sensible particulars.

The main conclusion that comes out of the discussion of the eight hypotheses is that the second part of the *Parmenides* raises a new

ontological problem which essentially involves a dilemma regarding the Forms – either each and every one of the Forms is related in any way possible with each other and because of this becomes virtually indistinguishable from one another, or each Form exists separately from every other Form in such a way that it becomes impossible to articulate a given Form in speech as it points only to itself and nothing else besides. It should be noted that even though at first glance this problem seems to have nothing in common with the paradoxes and problems of the first part of the *Parmenides*, this “separation” between the two parts of the dialogue can be explained by the same reference to the Divided Line analogy – while the inquiry presented in the first part was carried out in the stage of *διάνοια*, the hypotheses of the second part can be considered as an attempt to articulate the Forms in the stage of *νόησις*. This is why the second part of the dialogue seems so disconnected from the first part – the mode of investigating the Forms completely changes.

Taking into account the main conclusions and lessons of both the first and second parts of the *Parmenides*, the problem of separation and participation can be formulated in a twofold way:

1. As a *dianoetic* problem, which deals with the relation between sensible particulars and Forms.
2. As a *noetic* problem, which deals with the question of how are the Forms related to one another.

3. SOLVING THE PROBLEM OF SEPARATION AND PARTICIPATION IN THE *SOPHIST* AND THE *TIMAEUS*

The third part of this dissertation is aimed at finding a solution to the *dianoetic* and *noetic* problems of separation and participation in other dialogues of the Platonic corpus. First of all, it is argued that Plato proposes a solution to the noetic problem in the *Sophist*. By carefully following the themes and argumentation developed in this

dialogue, it can be shown that the main *aporia* that the main interlocutors find themselves in is the same dilemma that was highlighted in the second part of the *Parmenides* – in both of these dialogues, two alternatives are presented. Either all Forms are related to each and every other Form and become indistinguishable from each other, or each and every Form exists in radical separation from everything else and cannot be meaningfully related to anything whatsoever. The “communion” or “being-together” (κοινωνία) of the five greatest kinds (Being, Motion, Rest, Sameness and Difference) that is described in the *Sophist* can be considered the solution to this dilemma, as a third way which points to a hierarchy that exists in the realm of the Forms, with some Forms participating in other Forms (for example, Motion and Rest participate in Sameness, Difference and Being), while other kinds go through all the other Forms, at the same time relating them to one another and separating them off in their distinctness from one another (for example, Difference points to a being-together of two or more kinds, at the same time ensuring that they remain distinct from one another). In this respect the analysis developed by Theaitetus and the Stranger from Elea points to Being as a third kind besides the pair Motion-Rest, which at the same time encompasses this pair and lets it show itself *as* this specific pair of Forms. In other words, the being-together of these three Forms is interpreted *arithmologically* – the category of Being unifies Motion and Rest as a *pair* of opposites, but because of being related to Difference, it remains a kind that is itself by itself, not identical with Motion nor Rest individually and both of them taken together as a pair. A similar interpretation of the interconnectedness of the Forms can also be found in the *Philebus*, where the kind of the Good shows itself as a *triad* composed of beauty, proportion and truth. In other words, what at the stage of δίανοια shows itself as the mereological (part-whole) relation between a Form and sensible particulars that participate in it, at the stage of νόησις reveals itself as an arithmological relation in which a Form of a higher rank encompasses other Forms that participate in it, but at the same time remains itself

by itself (αὐτὸ καθ' αὐτὸ), appearing to the mind's eye as the *other* (ἕτερον) of its participants.

After discussing Plato's solution to the noetic problem of separation and participation, the second section of the third part of the dissertation is devoted to the investigation of the dianoetic problem of separation and participation and the proposed solution to this problem that is described in Plato's *Timaeus*. The dialogue contains two distinctions that are relevant for this investigation. On the one hand, there is the distinction between Being and Becoming (or Forms and sensible particulars), on the other hand, the *Timaeus* also establishes a third kind between these two categories and calls it "space" (χώρα). As capable of receiving both the imprints of the eternal Forms and the traces of the primordial elements of fire, earth, air and water, this third kind further establishes the separation between these two realms by ensuring that each of these kinds remain ontologically distinct and never cross over into one another. However, this separation is not as radical as the one in described Parmenides' "greatest difficulty", because the third kind at the same time binds these two ontological realms together – since the χώρα is capable of receiving traces and imprints from both worlds, it also grounds the possibility of the existence of a visible universe, i.e. because of the function of the χώρα, the visible universe can appear as an image related to a paradigm (παράδειγμα). The χώρα, then, entrenches the separation between the worlds of Being and Becoming, but at the same time it also bridges the abyss between them by letting images appear *as* images and as pointing towards the supersensible realm of their paradigms. This can be argued to be the solution to the diaonetic problem of separation and participation in the philosophy of Plato.

CONCLUSIONS

1. The analysis undertaken in this dissertation reveals the dual problem of separation and participation in Plato's late dialogues first and foremost as an *ontological* and a

cosmological problem. However, given the inherently systemic nature of Plato's philosophy, it is important to not make the premature conclusion that Plato understood this problem only in the terms of ontology and cosmology (even though an ontological/cosmological approach proved to be adequate for tackling the problems highlighted in the *Parmenides*). The best that can be done at this point in the inquiry is to provide a preliminary sketch of the implications that the solutions proposed in the *Sophist* and the *Timaeus* have for other areas of Plato's philosophy, which can then be in turn supplemented by further research. The solutions that Plato provides to the dual problem of separation and participation encompasses the entirety of his philosophical project. First of all, on the *cosmological* level of Plato's philosophy this problem reveals itself as the fundamental difference between the realms of Being and Becoming, which at the same time is not absolute because of the cosmological function of the *χώρα*. Additionally, while the visible universe is permeated by the workings of Necessity, it gets its formal determinations from the realm of the Forms, which, while not *directly* related to the world of sensible particulars, nevertheless makes it ordered and structured, and this order that is inherent in the universe due to the Forms can be understood and described by employing the language of mathematics – numbers and strict geometrical proportions. Next, on the *ontological* level of Plato's philosophy, sensible particulars first appear as images that are related to Forms as their paradigms. On the *epistemological* level, sensible particulars can be recognized *as* images and at the same time point toward a supersensible reality only graspable by understanding. Because of this, lastly, on the *logical* level, thought can then properly perform its *diairetic* activities, i.e. represent the kinds and their interconnectedness in language.

2. The analysis performed in this inquiry shows that while Plato's essences (Forms) can indeed be interpreted as being *ontologically* separate from all sensible particulars in the same way that Aristotle describes this type of separation in his *Metaphysics*, this does not necessarily mean that Aristotle's criticisms of the concept of separation and the substantiality of Forms can be considered successful, nor can his criticisms and testimonies be considered as essentially misrepresenting Plato's philosophical position. This mostly has to do with the fact that Aristotle's criticism of these aspects of Platonic philosophy was based on his own criteria of substantiality – separability and individuality (τὸ χωριστὸν καὶ τὸ τόδε τι). Naturally, if one accepts these criteria and interprets the Forms as universals, then the conclusions are obvious – Forms cannot be called substances. However, given the descriptions of the relation between Forms and particulars that Plato gives in the *Parmenides*, *Sophist*, *Timaeus* and *Republic*, it is not really clear if Plato considered the Forms as universals in the same way that Aristotle defined them. Additionally, even if Plato did consider Forms to be universals in the Aristotelian sense of the term, it is not clear if he would have accepted Aristotle's criteria for substantiality. In this case it is most likely that the difference in the explication of the problem at hand in each philosopher's case was mostly due to the different premises of their inquiries – in the case of Plato, the premise undoubtedly was the standpoint of the mathematical sciences, while in the case of Aristotle the premise was the standpoint of the physical sciences of the time.
3. Looking back at Aristotle's testimonies and criticisms of the concept of participation in light of the findings of this inquiry, it can be confidently said that Plato did not leave this term an "open question" – Plato described μέθεξις both as a dianoetic and a noetic problem in the *Parmenides* and then went on to propose solutions to this problem in the *Sophist* and the

Timaeus. However, it is also worth pointing out that Plato did indeed never provide a fixed, formal definition of the concept of participation in any of his dialogues – neither a definition of participation as the relation between Forms and sensible particulars, nor a definition of participation as the *κοινωνία* between the Forms themselves. Rather, Plato always presented the problem and his solutions to this problem indirectly, by way of dialectical detours (like in the *Sophist*) and grand mythological tales (like in the *Timaeus*). This fact would explain why Aristotle was so quick to dismiss the concept of participation as a vague and nebulous term that is not worthy of serious consideration.

4. The problems discussed in Plato's *Parmenides* and the way this dialogue is connected both to writings that can be considered as written earlier (*Republic*, *Greater Hippias*) and later (*Sophist*, *Timaeus*, *Philebus*) in Plato's philosophical career, shows that this dialogue should not be considered as a point signifying a radical shift in Plato's philosophical interests. Rather, what the *Parmenides* shows is an attempt to critically reflect on the main problems inherent in the theory of Forms and a more in depth continuation of the same themes that Plato investigated in other dialogues. For example, Plato's definition of justice as a sort of harmony between three other virtues (moderation, courage and wisdom) can be considered as anticipating and pointing towards the arithmological interpretation of Forms in the *Philebus* and the definition of the kind of the Good as a triad composed of beauty, proportion and truth.
5. The results of the analysis of the *Sophist* undertaken in this inquiry show that on the noetic level the Forms should be interpreted as arithmological numbers. This interpretation, on the one hand, seems to confirm some of Aristotle's testimonies presented in the *Metaphysics*, especially the ones regarding the affinity between Plato's theory of Forms and the

question of the ontological status of mathematical objects. On the other hand, this conclusion can be considered a good basis for investigating the evolution of Plato's philosophical ideas in the systems of Speusippus and Xenocrates, since the former completely rejected the theory of Forms and claimed that only mathematical numbers exist, while the latter identified mathematical objects with Forms. In both of these cases, one can suspect that these specific modifications to Plato's theory of Forms might have been related to the identification of mathematical objects and Forms in Plato's own writings. In any case, any possible influence that the Platonic doctrine of Forms-as-numbers might have exerted upon the philosophical theories of Speusippus and Xenocrates can be considered an area for further research based on the findings of this dissertation.

ABOUT THE AUTHOR

Education

Gargždai „Krantas“ secondary school 1995 – 2007

Vilnius University, BA in Philosophy 2007 – 2011

King’s College London, MA in Philosophy (Distinction) 2011 – 2013

Vilnius University, Doctoral studies in Philosophy 2013 – 2019

Teaching

2014 – 2015 Seminars of *Presocratics; Plato and Aristotle*

2015 – 2016 Seminars of *Ethics*

Research Interests

Philosophy of Plato and Aristotle

Personal Information

E-mail: v.petuska@gmail.com

PUBLICATIONS ON THE TOPIC OF THE DISSERTATION

1. Petuška, V. 2018. *Dalyvavimo (methexis) problema Platono dialogoje „Parmenidas“ ir „Didysis Hipijas“*, in: *Problemos*: pp. 156 – 167. Vol. 94. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
2. Petuška, V. 2019. *Atskyrimo (khōrismos) doktrinos kritika Aristotelio „Metafizikoje“*, in: *Problemos*: pp. 42 – 54. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

PAPERS PRESENTED ON THE TOPIC OF THE DISSERTATION

1. 2017 07 06 „The Dianoetic Problem of *methexis* in Plato’s „*Parmenides*“ and „*Greater Hippias*“, conference „*Philosopher’s Rally 2017*“, at University of Wrocław, Poland.
2. 2017 10 27 „Aristotle on the Separation of Forms and Numbers“, conference „*PHILO-SOPHIA: 125 Years of University Philosophy in Bulgaria*“, at Sofia University, Bulgaria.
3. 2018 05 28 „Aristotle on the Separation of Forms and Numbers“, conference „*ATINER 13th Annual Conference on Philosophy*“, at Athens, Greece.

SANTRAUKA

IVADAS

Temos ir tyrimo aktualumas

Atskyrimo (χωρισμός) ir dalyvavimo (μέθεξις) sąvokas galima pagrįstai laikyti vienomis esminių Platono metafizikos projekto dalių. Dar klasikinės Antikos laikais garsiausias Platono mokinys ir kritikas Aristotelis savo kūrinyje „Metafizika“ identifikavo atskyrimą ir dalyvavimą kaip dvi originalias Platono filosofijoje vartotas sąvokas, skirtas nusakyti santykiui tarp jusliškai suvokiamų daiktų ir jų nekintančių, amžinų bei tik mąstymui pasiekiamų esmių – eidų (šioje disertacijoje Naglio Kardelio siūlymu⁵⁵ pasirinkta naudoti „neutralų“ graikiškų terminų εἶδος ir ἰδέα vertimą – tiesiog versti juos kaip „eidas/idėja“). Aristotelio liudijimą palaiko ir paties Platono dialogai – viena vertus, *dalyvavimo* sąvoka Platono buvo vartojama ši santykį nusakyti turiningai, t.y. norint tiksliau paaiškinti, koku būdu eidas, kaip jusliškai suvokiamo daikto esmė (οὐσία), tą daiktą padaro tuo, kas jis iš tikrųjų yra (pavyzdžiui, gražūs daiktai yra gražūs, nes dalyvauja grožio eide; dideli/maži daiktai tokie yra todėl, kad dalyvauja didumo/mažumo eide ir t.t.). Kita vertus, *atskyrimo* sąvoka Platono vartota norint nusakyti radikalią skirtį tarp šių dviejų ontologinių polių.

Filosofijos istorijoje atskyrimo ir dalyvavimo sąvokų Platono filosofijoje klausimas kaip *problema* pirmiausia atsiskleidžia paties Aristotelio paliktuose liudijimuose. Šias sąvokas Aristotelis Platonui priskiria bendros eidų teorijos kritikos kontekste: anot Aristotelio, Platonas buvo pirmasis mąstytojas, Sokrato nagrinėtas bendrasis sąvokas (t.y. bendrybes) atskyręs (ἐχώρισαν) nuo jusliškai suvokiamų atskirybių ir teigęs, kad šios bendrosios sąvokos yra daiktų esmės

⁵⁵ Kardelis, N. 2007. *Vienovės išvalga Platono filosofijoje*. Vilnius: Versus Aureus.

(substancijos), ir iš čia, anot Aristotelio, esą išplaukia pačios sudėtingiausios eidų teorijos problemos. Tuo tarpu dalyvavimo sąvoka, kuri esą turi paaiškinti, koku būdu eidai susiję su jusliškai suvokiamomis atskirybėmis, anot Aristotelio, Platono taip ir liko nepaaiškinta. Kaip pastebėjo amerikiečių filosofas J. D. Mabbottas⁵⁶, Aristotelio pateikiama kritika yra viena pagrindinių kliūčių siekiant tiksliai rekonstruoti Platono filosofinę poziciją – turint omenyje Aristotelio kritikuojamą radikalią skirtį tarp jusliškai suvokiamų esinių ir jų esmių, kaip reikėtų interpretuoti dalyvavimo sąvoką, kurią Aristotelis tik trumpai pamini ir detaliau neanalizuoja? Koku būdu jusliškai suvokiamų atskirybių ir jų esmių ontologinės sritys sąveikauja, ir ką tada apskritai reiškia sakyti, kad eidai yra daiktų esmės, jeigu jie niekaip nėra susiję su jusliškai suvokiamų atskirybių pasauliu? Šių sąvokų formuluotėse ir vartosenoje slypi savotiška priešprieša viena kitos atžvilgiu – atskyrimo sąvoka yra būtina norint paaiškinti ontologinę skirtį tarp daiktų ir jų esmių, tuo tarpu dalyvavimo sąvoką būtina įsivesti norint turiningai paaiškinti santykį tarp šių sričių. Tačiau abi doktrinos tarytum neigia viena kitą ir nėra aišku, kaip pats Platonas šį prieštaravimą panaikino ar mėgino įveikti savo dialoguose.

Kaip šiame kontekste reikėtų suvokti eidų teorijos ir atskyrimo bei dalyvavimo sąvokų kritiką, kurią pats Platonas pateikia vėlyvuosiuose savo dialoguose, ypatingai – kūrinyje „Parmenidas“? Ar Platonas savo paties filosofinę teoriją kritikuoja tokiu pat pagrindu, kaip ir Aristotelis, ar vis dėlto naudoja kitoniškus argumentus? Ir koks yra šios kritikos galutinis tikslas - ar „Parmenide“ pateikiama kritika žymi savotišką lūžį Platono filosofijoje, radikalų eidų teorijos performulavimą (galimas daiktas - Aristotelio prieštaravimų šviesoje), ar pastangą atsakyti į Platono eidų viduje išskylančius prieštaravimus parodant, kad jų vis dėlto galima išvengti? Atsakyti į šiuos klausimus

⁵⁶ Mabbott, J. D. 1926. *Aristotle and the χωρισμός of Plato*, in: *The Classical Quarterly*: pp. 72 – 79. Vol. 20, No. 2 (1926).

bei taip formuluojamą atskyrimo ir dalyvavimo problemą reiškia tuo pačiu surasti atsakymą į tris svarbius klausimus, susijusius su fundamentaliomis Platono filosofijos mokslinių tyrinėjimų problemomis: pirma, kokia buvo Platono metafizinės sistemos ir ypač – eidų teorijos - specifika? Ar Platono vartotą $\chi\omega\rho\tau\sigma\mu\acute{o}\varsigma$ sąvoką galima laikyti solidžiu įrodymu, kad Platonui galima priskirti metafizinio dualizmo poziciją, ar tokios interpretacijos vis dėlto neleidžia laikytis Platono taip pat plačiai taikyta $\mu\acute{\epsilon}\theta\epsilon\zeta\iota\varsigma$ sąvoka? Antra, ar visame Platono kūrybiniame palikime galima teigti esant vieningą filosofinę poziciją (vadinamoji *unitarinė* Platono kūrybinio palikimo interpretacija („Unity Thesis“; ryškiausiai unitarinės interpretacijos proponentais galima laikyti C. Kahną⁵⁷, P. Shorey⁵⁸ ir pastarojo mokinį H. Chernissą⁵⁹), ar dialoge „Parmenidas“ aptinkama kritika vis dėlto liudija apie tam tikrą Platono minties evoliuciją (vadinamoji *evoliucionistinė* Platono kūrybos interpretacija („Developmentalist Thesis“; ryškiausiai šios interpretacijos šalininkais galima laikyti T. Irwiną⁶⁰ ir G. Vlastosą⁶¹) ir jo filosofinių pozicijų raidą? Trečia, nustatčius specifinį Platono filosofijos pobūdį ir atsakius į Platono filosofijos konceptualinės vienovės klausimą, galima klausiti toliau – koks šios metafizinės sistemos santykis su Platono amžininkų

⁵⁷ Kahn, Charles H. 1996. *Plato and the Socratic Dialogue: The Philosophical Use of a Literary Form*. Cambridge: Cambridge University Press.

⁵⁸ Shorey, P. 1903. *The Unity of Plato's Thought*. Chicago: University of Chicago Press.

⁵⁹ Cherniss, H. F. 1971. *The Philosophical Economy of the Theory of Ideas*, in: *Plato: A Collection of Critical Essays I: Metaphysics and Epistemology*: pp. 16 – 27. Edited by Gregory Vlastos. London: Palgrave Macmillan.

⁶⁰ Irwin, T. 1977. *Plato's Moral Theory: The Early and Middle Dialogues*. Oxford: Clarendon Press; Irwin, T. 1995. *Plato's Ethics*. Oxford: Oxford University Press.

⁶¹ Vlastos, G. 1954. *The Third Man Argument in the „Parmenides“*, in: *Studies in Plato's Metaphysics* (1967): pp. 231 – 264. Ed. R. E. Allen. Routledge & Kegan Paul: London.

(ypatingai Aristotelio) ir pasekėjų (ypatingai ankstyvosios Akademijos mąstytojų) filosofinėmis pažiūromis?

Taip formuluojama atskyrimo ir dalyvavimo problema numato keletą prieigos ir sprendimo būdų. Pirma, galima pateikti tokią Platono filosofijos interpretaciją, kuriai paprasčiausiai negalioja Aristotelio kritinės pastabos. Vienas pirmųjų ir geriausiai žinomų bandymų pateikti tokią interpretaciją (bei apskritai nagrinėti χωρισμός kaip problemą) – tai neokantininko P. Natorpo⁶² atlikta Platono filosofijos analizė, kurioje χωρισμός doktrina formuluojama kaip problema, kurią privalu įveikti ir kurią Platonas esą įveikia savo dialoguose. Reaguodamas į problemas, Aristotelio priskirtas platoniškajai χωρισμός doktrinai bei siekęs Platono filosofijoje išvelgti I. Kanto kritinės filosofijos anticipaciją, Natorpas eidus interpretavo ne kaip substancijas, nuo kurių priklauso visas regimasis pasaulis, o panašiai kaip Kanto kategorijas – kaip tam tikrus dėsnius ar principus, kurių pagalba galima apskritai pažinti jusliškai suvokiamą pasaulį. Tokiu atveju aristoteliškoji χωρισμός kritika nebetenka reikšmės, kadangi eidai yra nebe kažkur anapus regimojo pasaulio, o yra jo dalis, yra (ἐν) pačiame pasaulyje ir pačiuose daiktuose kaip būtinos jų pažinimo ir buvimo sąlygos, tačiau tuo pačiu vis tiek išliekantys nepriklausomi nuo jusliškai suvokiamų daiktų. Antra, galima susikoncentruoti ties Aristotelio pateikiama kritika ir siekti parodyti paties Aristotelio naudojamų argumentų prieštarumą ir klaidingumą, tuo pačiu įrodant, kad nors Platono filosofinei sistemai tikrai galima priskirti atskyrimo ir dalyvavimo doktrinas, Aristotelio kritinės pastabos, galima sakyti, yra iš piršto laužtos ir pateikia klaidingą Platono filosofijos vaizdą. Taip šią problemą savo kūryboje sprendžia amerikiečių filosofas H. Chernissas⁶³.

⁶² Natorp, P. 1921. *Plato's Theory of Ideas: An Introduction to Idealism*. Sankt Augustin: Academia Verlag.

⁶³ Cherniss, H. F. 1946. *Aristotle's Criticism of Plato and the Academy*. Baltimore: The John Hopkins Press; Cherniss, H. F. 1962. *The Riddle of the Early Academy*. New York: Russell and Russell.

Trečia, užuot vertinus Aristotelio pateikiamos kritikos patikimumą, galima tiesiog pradėti nuo jo liudijimų, kad Platonas buvo pirmasis, kuris daiktų esmes atskyrė nuo jusliškaai suvokiamų atskirybių ir taip pat teigė, kad pastarosios dalyvauja savo esmėse, ir kiekvieną iš šių sąvokų nagrinėti paties Platono dialogų kontekste, t.y. ieškoti atsakymo į klausimą kaip Platonas savo kūrybiniame palikime tiesiogiai ar netiesiogiai apibūdino dalyvavimo ar atskyrimo sąvokas. Problemą analizuojant pasirenkant šį prieigos būdą, pateikta daugybė atsakymų abiejų sąvokų atžvilgiu, tačiau tarp Platoną tokiu būdu nagrinėjusių mokslininkų nėra vieningo sutarimo šiuo klausimu – kalbėdama apie atskyrimo sąvoką Platono filosofijoje ir apžvelgdama reikšmingiausias šio filosofo metafizikai skirtas monografijas bei straipsnius, amerikiečių mokslininkė Gail Fine⁶⁴ pastebi, kad nors atskyrimo sąvoka praktiškai visų mokslininkų pripažįstama esanti autentiška Platono filosofijos sąvoka, vis dėlto nėra bendro sutarimo, ką ji tiksliai galėtų reikšti bei kokią funkciją atlieka Platono metafizikoje. Pavyzdžiui, anot T. Irwino⁶⁵, teigti, kad eidai yra atskirti nuo jusliškaai suvokiamų atskirybių, reiškia tai, kad eidai gali egzistuoti nepriklausomai nuo juose dalyvaujančių daiktų, bei tai, kad eidų negalima paaiškinti ar eksplikuoti remiantis terminais, pasiskolintais iš juslinio patyrimo (t.y. Irwinas kalba apie dvi atskyrimo rūšis ankstyvuosiuose ir viduriniuosiuose Platono dialoguose – apie ontologinį atskyrimą ir apie pažintinį atskyrimą). Tuo tarpu G. Else⁶⁶ ir F. Cornfordo⁶⁷ teigimu, sakyti, kad eidai yra atskirti, reiškia teigti, kad jie yra kitoje vietoje, nei juose

⁶⁴ Fine, G. 2003. *Separation*, in: *Plato on Knowledge and Forms. Selected Essays*: pp. 252 – 300. Oxford: Oxford University Press.

⁶⁵ Irwin, T. 1977. *Plato's Moral Theory: The Early and Middle Dialogues*. Oxford: Clarendon Press

⁶⁶ Else, G. F. 1936. *The Terminology of the Ideas*, in: *Harvard Studies in Classical Philology*: pp. 17 – 55. Vol. 47 (1936).

⁶⁷ Cornford, F. M. 1939. *Plato and Parmenides*. London: Routledge & Kegan Paul.

dalyvaujančios jusliškai suvokiamos atskirybės (čia galima prisiminti Platono „Faidre“ aprašytą eidų buveinę – „tiesos lygumą“ (ἀλήθειας πεδίον), pasiekiamą tik tiesioginei sielos žiūrai).

Atitinkamai yra ir su dalyvavimo sąvoka – kai kurių autorių (Devereux⁶⁸, Fine⁶⁹, Perl⁷⁰) nuomone, teigti, kad jusliškai suvokiamų atskirybės dalyvauja eiduose reiškia, kad eidai yra (ἐν) pačiuose daiktuose. Anot šių autorių, toks dalyvavimo sąvokos supratimas ypač ryškus ankstyvuosiuose Platono dialoguose. Kitų autorių (Nehamas⁷¹, Armstrong⁷²) teigimu, dalyvavimo santykį geriausia analizuoti kaip santykį tarp bendrybių ir atskirybų (t.y. atsiremti į Aristotelio liudijimus ir formuluoti santykio tarp eidų ir juose dalyvaujančių daiktų dilemą kaip klasikinę universalijų problemą). Kita vertus, esama ir trečiosios termino μέθεξις interpretavimo strategijos (kuri turi svarų pagrindą Platono dialoguose, nesvarbu, ar jie priklausytų ankstyvajam, ar vėlyvajam Platono kūrybos laikotarpiui), kurioje šis

⁶⁸ Devereux, Daniel T. 1999. *Separation and Immanence in Plato's Theory of Forms*, in: *Plato I. Metaphysics and Epistemology*: pp. 192 – 214. Edited by Gail Fine. Oxford: Oxford University Press.

⁶⁹ Fine, G. 2003. *Immanence*, in: *Plato on Knowledge and Forms. Selected Essays*: pp. 301 – 325. Oxford: Oxford University Press.

⁷⁰ Perl, Eric D. 1999. *The Presence of the Paradigm: Immanence and Transcendence in Plato's Theory of Forms*, in: *The Review of Metaphysics*: pp. 339 – 362. Vol. 53, No. 2 (Dec., 1999).

⁷¹ Nehamas, A. 1982. *Participation and Predication in Plato's Later Thought*, in: *The Review of Metaphysics*: pp. 343 – 374. Vol. 36, No. 2 (Dec., 1982); Nehamas, A. 1979. *Self-Predication and Plato's Theory of Forms*, in: *American Philosophical Quarterly*: pp. 93 – 103. Vol. 16, No. 2 (Apr., 1979).

⁷² Armstrong, D. M. 1989. *Universals: An Opinionated Introduction*. Boulder, CO: Westview Press, Inc.

santykis pirmiausia suvokiamas kaip santykis tarp originalo ir kopijos (White⁷³, Sedley⁷⁴, Patterson⁷⁵, Allen⁷⁶).

Šioje disertacijoje atskyrimo ir dalyvavimo problema Platono filosofijoje, kaip ir ką tik aptartuose tyrimuose ir monografijose, nagrinėjama pirmiausia remiantis Aristotelio paliktais liudijimais ir kritika eidų teorijos atžvilgiu. Vis dėlto svarbu patikslinti tyrimo pobūdį, jo aktualumą ir pridėtinę vertę ką tik aptartų monografijų, straipsnių ir studijų kontekste. Šis tyrimas nuo ką tik aptartų pozicijų skiriasi trimis svarbiais aspektais – pirma, metodologine svarba, kuri šiame tyrime suteikiama Aristotelio kūrinyje „Metafizika“ pateikiamiems liudijimams bei juos papildantiems Aristotelio komentatoriaus Aleksandro patikslinimams (t.y. taip vadinamai „netiesioginei tradicijai“). Šiame tyrime Aristotelio pateikiami liudijimai pirmiausia traktuojami kaip potencialus naudingos infomacijos apie Platono filosofines pažiūras šaltinis. Savaiame suprantama, tokia metodologinė nuostata iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti esanti neintuityvi ir netgi pavojinga – kaip galima tikėtis gauti naudingos informacijos iš angažuoto filosofinio veikalo, kurio vienas iš retorinių tikslų buvo parodyti, kaip Aristotelio pirmtakai naudojo vieną ar kitą paties Aristotelio identifikuotą priežastį ir kategoriją, tačiau ne jas visas, ir todėl taip ir nesugebėjo pateikti išbaigto tikrovės suvokimo? Nors šis prieštaravimas rimtas, tačiau vien remiantis juo nederėtų atmesti visus Aristotelio pateikiamus

⁷³ White, F. C. 1977. *Plato's Middle Dialogues and the Independence of Particulars*, in: *The Philosophical Quarterly*: pp. 193 – 213. Vol. 27, No. 108 (Jul., 1977).

⁷⁴ Sedley, D. 2006. *Form – Particular Resemblance in Plato's „Phaedo“*, in: *Proceedings of the Aristotelian Society*: pp. 311 - 327. Vol. 106 (2006).

⁷⁵ Patterson, R. 1985. *Image and Reality in Plato's Metaphysics*. Indianapolis: Hackett Publishing.

⁷⁶ Allen, R. E. 1971. *Participation and Predication in Plato's Middle Dialogues*, in: *Plato: A Collection of Critical Essays I: Metaphysics and Epistemology*: pp. 167 – 183. Ed. Gregory Vlastos. London: Palgrave Macmillan.

liudijimus apie Platono metafiziką. Jei Aristotelio „Metafizikoje“ pateikiama informacija ir iškraipo Platono filosofinę poziciją, privalu parodyti, kokiū būdu Platono filosofinė pozicija iškraipoma (o ne iškart atmesti bet kokį Aristotelio liudijimą remiantis vien išankstine prielaida apie pamatinį jų nepatikimumą). Šioje vietoje aptarinėjant Aristotelio pateikiamus liudijimus apie atskyrimo ir dalyvavimo sąvokas, omenyje reikia turėti paties Aristotelio filosofines doktrinas, bei faktą, kad savo amžininkų pažiūras Aristotelis dažniausiai pateikia būtent per savo terminologijos prizmę, ir pasiremdamas šiuo pagrindu jas negailestingai sukritikuoja. Taigi, Aristotelio pateikiamų liudijimų svarba šiam tyrimui pirmiausia slypi papildomoje informacijoje apie Platono filosofinę poziciją, kurią galima gauti atskyrus paties Aristotelio filosofinę poziciją nuo jo pateikiamų liudijimų ir kritikos eidų teorijos atžvilgiu. Šia prasme Aristotelio liudijimų ir pozicijos aptarimas gali būti naudingas dviem prasmėmis – *negatyvia* prasme šis aptarimas leistų geriau suprasti, kur Aristotelis pateikia faktus apie atskyrimo ir dalyvavimo sąvokas, o kur jau interpretuoja šias sąvokas per savo filosofijos prizmę; *pozityvia* prasme (tai buvo paminėta kiek anksčiau) Aristotelio pozicijos aptarimas suteiktų papildomos informacijos apie atskyrimo ir dalyvavimo sąvokas Platono filosofijoje, t.y. faktų, kurie nėra eksplacitiškai išreikšti paties Platono kūryboje, tačiau vis dėlto leistų geriau suprasti paties Platono poziciją ir papildytų informaciją, aptinkamą Platono dialoguose⁷⁷.

⁷⁷ Šiuo atžvilgiu disertacijoje Aristotelio liudijimų atžvilgiu naudojama pagrindinė metodologinė nuostata artimiausia vadinamosios Tiūbingeno mokyklos atstovų (Krämer, H. J. 1990. *Plato and the Foundations of Metaphysics*. Albany, NY: State University of New York Press; Gaiser, K. 2012. *Plato's Synopsis of the Mathematical Sciences*, in: *The Other Plato. The Tübingen Interpretation of Plato's Inner-Academic Teachings*: pp. 83 – 120. Albany, NY: State University of New York Press; Reale, G. 1997. *Toward a New Interpretation of Plato*. Washington, D. C.: The Catholic University of America Press.; išsamią šios mokyklos pagrindinių nuostatų ir iškeltų hipotezių apžvalgą pateikia D. Nikulinas (Nikulín, D. 2012. *Plato: Testimonia et Fragmenta*, in: *The Other Plato. The Tübingen Interpretation*

Antra, šis tyrimas nuo anksčiau aptartų pozicijų skiriasi prieigos būdu, kuriuo pasirenkama nagrinėti atskyrimo ir dalyvavimo problemą Platono filosofijoje. Nors siekiant tinkamai kontekstualizuoti ir/ar papildyti nagrinėjamos problemos supratimą disertacijoje analizuojami ir Aristotelio liudijimai atskyrimo ir dalyvavimo klausimu, vis dėlto atskyrimo ir dalyvavimo problema šiame tyrime nagrinėjama pirmiausia kaip *problema*, kurią savo dialoguose mėgino išspręsti pats Platonas, t.y. ne kaip problema, kurią Platono filosofijai priskyrė Aristotelis savo „Metafizikoje“. Pasirinkus šį prieigos būdą, atskyrimo ir dalyvavimo problemą Platono kūrybiniame palikime galima lokalizuoti dialoge „Parmenidas“, kuriame Platonas negailestingai kritikuoja savo paties eidų teoriją, o kartu su ja – ir atskyrimo bei dalyvavimo sąvokas. Atsiremiant į šiame dialoge pateikiamą kritiką, kaip bus parodoma tyrimo eigoje, sprendimo į atskyrimo ir dalyvavimo problemą toliau galima ieškoti Platono dialoguose „Sofistas“ ir „Timajas“. Būtent tiriant šiuos tris Platono dialogus kaip tematiškai ir problemiška neatsiejamai susijusius galima išgauti aiškesnę atskyrimo ir dalyvavimo sąvokų filosofinės funkcijos Platono filosofijoje vaizdą.

Trečia, šioje disertacijoje nagrinėjant atskyrimo ir dalyvavimo problemą Platono vėlyvuosiuose dialoguose remiamasi vokiečių filosofo Hanso-Georgo Gadamerio⁷⁸ iškelta hipoteze, kad atskyrimo ir dalyvavimo sąvokos Platono filosofijoje turėtų būti traktuojamos kaip neatskiriamai susijusios tarpusavyje ir viena kitą numatančios, tad

of Plato's Inner-Academic Teachings: pp. 1 – 38. Albany, NY: State University of New York Press.) požiūriui į netiesioginės tradicijos svarbą norint tinkamai rekonstruoti Platono filosofines pažiūras. Vis dėlto svarbu pažymėti, kad galutinis Tiūbingeno mokyklos tikslas buvo atkurti Platono „neužrašytus mokymus“ (ἄγραφα δόγματα), tuo tarpu šio tyrimo apimtis gerokai kuklesnė – remiantis Aristotelio liudijimais kaip papildomos informacijos šaltiniu, ištirti atskyrimo ir dalyvavimo sąvokas Platono vėlyvuosiuose dialoguose.

⁷⁸ Gadamer, Hans–Georg. 1986. *The Idea of the Good in Platonic – Aristotelian Philosophy*. New Haven (CT): Yale University Press.

tyrime plėtojama „Parmenido“ bei kitų tyrimui aktualių tekstų (pirmiausia – „Sofisto“ ir „Timajo“) analizė ir Platono filosofijos interpretacija tuo pačiu numato ir atitinkamą pagrindinį tyrimo tikslą – parodyti, kad „Parmenide“ aprašoma atskyrimo ir dalyvavimo sąvokų kritika nurodo ne į radikalų posūkį paties Platono filosofijoje ir kažkurios iš šių sąvokų atsisakymą po „Parmenido“ sekusiuose dialoguose, o į pastangą pateikti tokį nagrinėjamos problemos sprendimą, kuris išsaugotų abi šias sąvokas, ir užtikrintų tiek pamatinę ontologinę perskyrą tarp jusliškai suvokiamų daiktų ir jų esmių, tiek ir šių sričių susietumą per μέθεξις santykį.

Taigi, šio tyrimo aktualumas šiuolaikinių Platono filosofijos tyrimų kontekste pirmiausia grindžiamas jame nagrinėjama tema ir pasirinktu prieigos prie atskyrimo ir dalyvavimo problemos būdu – pasirinkimu atskyrimo ir dalyvavimo problemą pirmiausia nagrinėti kaip problemą, kurią savo dialoguose sprendė ir pats Platonas. Nagrinėjamos temos aktualumas grindžiamas tuo, kad χωρισμός ir μέθεξις sąvokų Platono filosofijoje reikšmė, kaip pabrėžiama šiame įvade į disertaciją, iki šių laikų išliko Platoną tyrinėjančių mokslininkų ir filosofų diskusijos centre. Be to, turint omenyje šių sąvokų centrinę rolę Platono filosofijoje, kurią joms priskiria visi jo metafizinę sistemą nagrinėję ir interpretavę autoriai (pradedant nuo Aristotelio), χωρισμός ir μέθεξις sąvokų tyrimą aktualiu galima laikyti dar ir dėl to, kad būtent šios problemos patikslinimas ar išaiškinimas tyrime pasirinkto prieigos būdo pagalba gali padėti ne tik geriau suprasti paties Platono filosofijos pobūdį ir tiksliau rekonstruoti pamatines šios filosofinės sistemos sąvokas, bet ir tinkamai įvertinti jos specifiką tiek lyginant su Platono amžininkų filosofinėmis pažiūromis, tiek ir su moderniomis Platono kūrybinio palikimo interpretacijomis, bei padėti atsakyti į klausimą, ar Platono metafiziką galima laikyti konceptualiai vieninga filosofine sistema, ar vis dėlto joje galima įžvelgti tam tikrą raidą ir pamatinių Platono metafizikos sąvokų plėtotę ir transformaciją.

Verta paminėti dar vieną šio tyrimo aspektą, nešantį pridėtinę vertę Platono filosofijos tyrinėjimams. Vienas pagrindinių disertacijos

teiginių, kad atskyrimo ir dalyvavimo problemą Platonas aprašo dialoge „Parmenidas“ ir sprendimą šiai problemai pateikia dialoguose „Sofistas“ ir „Timajas“, yra netiesiogiai susijęs su viena ryškiausių dvidešimtojo amžiaus kontroversijų Platono filosofijos tyrimuose – ginču dėl dialogo „Timajas“ priskyrimo vėlyviesiems Platono dialogams, kurio ryškiausi dalyviai buvo anglų filosofas G. E. L. Owenas⁷⁹ ir amerikiečių mokslininkas H. Chernissas⁸⁰. Remdamasis filologiniais (specifiškai – stilometriniais Platono dialogų tyrimais) ir filosofiniais (ypatingai – teiginiu, kad „Timajo“ kosmoliginiame mite įsteigta skirtis tarp amžinosios būties ir amžinojo tapsmo sričių liudija šį dialogą savo filosofiniu turiniu esantį artimesniu „Valstybei“ nei „Parmenidui“ ar „Sofistui“) argumentais, Owenas teigė, kad dialogas „Timajas“ turėtų būti priskirtas Platono viduriniojo laikotarpio kūrybai, t.y. kad jis buvo parašytas anksčiau už „Parmenidą“ ir „Sofistą“. Šiam Oweno teiginiui oponavęs Chernissas, viena vertus, skeptiškai vertino stilometrinių tyrimų svarbą norint išspręsti su Platono dialogų chronologija susijusius klausimus, bei, kita vertus, teigė, kad „Timajuje“ įsteigta skirtis tarp būties ir tapsmo galima aptikti ir kituose vėlyvojo laikotarpio Platono kūrinuose (pvz. „Filebe“). Šio ginčo kontekste galima pastebėti, kad vieną pagrindinių šios disertacijos teiginių – kad „Parmenide“ aptarinėjama eidų teorijos problema sprendžiama „Timajuje“ – galima traktuoti kaip filosofinį argumentą, palaikantį Chernisso poziciją (pats Chernissas savo straipsnyje pagrįsti savo pozicijai panašaus argumento nenaudojo).

⁷⁹ Owen, G. E. L. 1953. *The Place of the “Timaeus” in Plato’s Dialogues*, in: *The Classical Quarterly*: pp. 79 – 95. Vol. 3, No. 1/2 (Jan. – Apr., 1953).

⁸⁰ Cherniss, H. F. 1957. *The Relation of the “Timaeus” to Plato’s Later Dialogues*, in: *The American Journal of Philology*: pp. 225 – 266. Vol. 78, No. 3 (1957).

Tikslas ir uždaviniai

Pagrindinis šios disertacijos tikslas – pateikti sistemišką atskyrimo ir dalyvavimo problemos Platono vėlyvuosiuose dialoguose eksplikaciją, daugiausia dėmesio skiriant dialogui „Parmenidas“ ir šio dialogo tematinėms bei probleminėms sąsajoms su dialogais „Sofistas“ ir „Timajas“, bei kaip papildomos informacijos šaltinį panaudojant Aristotelio „Metafizikoje“ pateikiamus liudijimus bei šių liudijimų patikslinimus Aristotelio komentatoriaus Aleksandro kūryboje. Šiam tikslui pasiekti atitinkamai keliami šie pagrindiniai uždaviniai:

1. Prieš imantis nagrinėti atskyrimo ir dalyvavimo sąvokas paties Platono filosofijoje, suteikti šiai temai tinkamą istorinį–filosofinį kontekstą ir pirmiausia išsamiai parodyti, kaip Platono eidų teoriją ir pagrindinius jos teiginius pristatė bei vertino jo mokinys Aristotelis, kokiomis savo paties filosofijos prielaidomis remdamasis jis kritikavo atskyrimo bei dalyvavimo sąvokas, bei kokias sąsajas ar skirtumus įžvelgė tarp Platono metafizikos ir jo pirmtakų filosofinių pažiūrų, tokiu būdu siekiant išgauti kuo patikimesnę interpretacinę schemą, kuria remiantis tyrimą būtų galima pratęsti nagrinėjant atskyrimo ir dalyvavimo problemą Platono kūrybiniame palikime.
2. Iš Aristotelio liudijimų apie eidų teoriją išgavus pagalbinę interpretacinę schemą, tinkamą tikslui aiškiau suvokti atskyrimo ir dalyvavimo problemą Platono filosofijoje, pamėginti lokalizuoti šią problemą vėlyvuosiuose Platono dialoguose, tinkamai ją temizuoti, parodyti pagrindines jos prielaidas ir atskleisti, kokias conceptualines priemones šiai problemai išspręsti pasitelkia Platonas, bei įvertinti, ar šias priemones ir Platono pateikiamus argumentus galima laikyti pakankamais išspręsti formuluojamai problemai, tuo pačiu įgyjant galimybę grįžti atgal ir įvertinti paties Aristotelio pateikiamą Platono filosofijos kritiką.

Bendroji tezė ir ginamieji teiginiai

Bendroji šios disertacijos tezė: *atskyrimo ir dalyvavimo problema, kaip turinti du aspektus, dianoetinį ir noetinį, išsamiausiai aprašoma Platono dialoge „Parmenidas“, yra pagrindinė jo tema, organiškai sujungianti abi šio dialogo dalis ir temiška susiejanti „Parmenidą“ su dialogais „Sofistas“ ir „Timajas“, kuriuose Platonas pateikia sprendimus į „Parmenide“ išryškintas problemas, susijusias su atskyrimo ir dalyvavimo sąvokų taikymu. Sisteminė šiuos tris dialogus siejančių teminių sąsajų bei netiesioginės tradicijos (Aristotelio ir Aleksandro) pateikiamų liudijimų analizė leidžia tiksliau rekonstruoti atskyrimo ir dalyvavimo sąvokų turinį bei geriau suvokti Platono eidų teorijos genezę ir raidą. Siekiant šią tezę įrodyti ir pagrįsti, disertacijoje pasitelkiami šie ginamieji teiginiai:*

1. Tinkamą pagalbinę interpretacinę schemą, kuria remiantis galima turiningai nagrinėti atskyrimo ir dalyvavimo sąvokas Platono filosofijoje, galima išgryninti analizuojant Aristotelio kūrinį „Metafizika“, kuriame pateikiami Aristotelio liudijimai apie eidų teorijos kilmę bei konkretūs argumentai, nukreipti prieš atskyrimo ir dalyvavimo sąvokas. Pirma, Aristotelio pateikiama atskyrimo sąvokos kritika paremta teiginiu, kad Platonas daiktų esmės interpretavo kaip bendrybes ir tuo pačiu teigė jas esant ontologiškai *atskirtas* (vienas pagrindinių substancialumo kriterijų Aristotelio metafizikoje) nuo jusliškaai suvokiamų daiktų, iš ko esą kyla didžiausi eidų teorijos sunkumai. Antra, dalyvavimo sąvokos kritika Aristotelio „Metafizikoje“ išryškina šio termino neapibrėžtumą, tačiau tuo pat metu nurodo į konkretų Platono dialogą – „Parmenidas“ – kuriame esą ši sąvoka buvo aprašyta paties Platono. Trečia, Aristotelio „Metafizikoje“ pabrėžiamas glaudus ryšys tarp Platono eidų teorijos ir matematikos objektų ontologinio statuso klausimo (ir kai kuriose „Metafizikos“ ištarse liudijamas eidų ir skaičių sutapatinimas), kuris atskyrimo ir dalyvavimo sąvokas skatina

- toliau tirti būtent senovės graikams būdingo matematikos objektų (ypatingai – skaičių) suvokimo kontekste.
2. Platono dialogo „Parmenidas“ pirmojoje dalyje aprašoma eidų teorijos kritika yra paremta atskyrimo ir dalyvavimo sąvokų interpretacija, kurią, susiejant „Parmenidą“ su dialoge „Valstybė“ išdėstyta padalintos linijos analogiją, galima pavadinti *dianoetine* atskyrimo ir dalyvavimo sąvokų interpretacija, kurios pagrindas yra pamatinis daiktų esmių susietumas su juose dalyvaujančiomis jusliškai suvokiamomis atskirybėmis, ir eidų interpretavimas per jusliškumo prizmę. Šiuo pagrindu eidų teoriją nuoseklus atskyrimo sąvokos taikymas priveda prie „trečiojo žmogaus“ argumento, o dalyvavimo sąvokos taikymas – prie *mereologinio* (t.y. paremto dalių ir visumos dialektika) $\mu\acute{\epsilon}\theta\epsilon\zeta\iota\varsigma$ santykio supratimo.
 3. Antrojoje „Parmenido“ dalyje to paties vardo veikėjo siūlomas „sprendimas“ nėra tiesiogiai nukreiptas į pirmojoje dialogo dalyje iškilusias problemas – antrosios „Parmenido“ dalies hipotezėse eidai ne tik nagrinėjami atsietai nuo jusliškai suvokiamų atskirybių būties klausimo, tačiau taip pat ir interpretuojami dvejopai – ir kaip sau pakankami bei niekuo nesusiję vieni su kitais, ir kaip dėl sąsajų su giminingomis kategorijomis prisiimantys bet kokias savybes ir dėl šios priežasties visiškai neartikuliuojami. Tokiu būdu šioje dialogo dalyje išryškinama problematika nurodo į tai, kad atskyrimo ir dalyvavimo problema iškyla ne tik kalbant apie santykį tarp eidų ir jusliškai suvokiamų atskirybių, tačiau taip pat ir pačių eidų srityje. Dar kartą atsiremiant į dialoge „Valstybė“ aprašytą padalintos linijos analogiją, šią problemą galima pavadinti *noetine* atskyrimo ir dalyvavimo problema.
 4. Platono dialoge „Parmenidas“ iškeltos problemos, susijusios su atskyrimo ir dalyvavimo sąvokomis, išsprendžiamos dialoguose „Sofistas“ ir „Timajas“ – viena vertus, „Sofiste“ paneigiamas pačių eidų tarpusavio nesusietumas, išryškintas

antrojoje „Parmenido“ dalyje, o taip pat šiame dialoge pateikiama *aritmologinė* (t.y. paremta senovės graikų mąstymui būdingu skaičiaus suvokimu) dalyvavimo sąvokos interpretacija, kuri apima vien tik mąstymu pasiekiamų esinių sferą, bei paaiškina, kaip jos susijusios tarpusavyje ir tuo pat metu kiekviena gali būti traktuojama kaip pati savaime (αὐτὸ καθ' αὐτό). Šioje vietoje lemiamą vaidmenį vaidina nauja Platono įvedama sąvoka – κοινωμία, arba „bendrystė“. Kita vertus, „Timajuje“ aprašytame regimosios visatos sukūrimo mite pirmojoje „Parmenido“ dalyje išryškinta dianoetinė atskyrimo ir dalyvavimo problema apipavidalinama ir išsprendžiama apibūdinant Demiurgo veiklą – šiame dialoge per Platono įvestą „erdvės“ (χώρα) sampratą tuo pat metu ir įsteigiamas pamatinis ontologinis atskyrimas tarp eidų ir juose dalyvaujančių daiktų, ir užtikrinamas šių ontologinių sferų susietumas.

Tyrimo metodologija

Šioje disertacijoje atliekamas teorinis pasirinktos temos tyrimas. Viena pagrindinių šio tyrimo prielaidų – kad atskyrimo ir dalyvavimo problemą Platono filosofijoje reikia suprasti kaip problemą, kurioje neatskiriamai susijusios abi nagrinėjamos sąvokos ir tinkamo šios problemos sprendimo neįmanoma pateikti nagrinėjant tik vieną iš jų – paremta Hanso-Georgo Gadamerio hipoteze, iškelta kūrinyje „Gėrio idėja Platono ir Aristotelio filosofijoje“⁸¹, kurios šis autorius vis dėlto toliau neplėtoja. Pirmojoje šios disertacijos dalyje analizuojant atskyrimo ir dalyvavimo sąvokų vartoseną Aristotelio filosofijoje kaip pavyzdys panaudotas analogiškas Gail Fine⁸² atliktas tyrimas

⁸¹ Gadamer, Hans – Georg. 1986. *The Idea of the Good in Platonic – Aristotelian Philosophy*. New Haven (CT): Yale University Press.

⁸² Fine, G. 2003. *Separation*, in: *Plato on Knowledge and Forms*. Selected Essays: pp. 252 – 300. Oxford: Oxford University Press.

atskyrimo sąvokos klausimu bei šio tyrimo rezultatai. Nagrinėjant eidų teorijos sąsajas su matematikos objektų ontologiniu klausimu, kaip prielaida daugiausia remtasi J. Kleino⁸³ teze, kad senovės graikų matematiniam mąstymui būdingas unikalus skaičiaus suvokimas iš esmės nulėmė šio klausimo plėtotę pitagorininkų, Platono ir Aristotelio filosofinėse sistemose, ir šis skaičiaus suvokimas savo ruožtu leidžia geriau suprasti atskyrimo ir dalyvavimo problemą Platono filosofijoje. Ši Kleino įžvalga taip pat svarbų vaidmenį vaidina trečiojoje tyrimo dalyje ieškant atsakymo į noetinės atskyrimo ir dalyvavimo problemas sprendimą Platono dialoge „Sofistas“.

Antrojoje ir trečiojoje tyrimo dalyje atskyrimo ir dalyvavimo sąvokas nagrinėjant Platono dialoguose, kaip pagrindinės prielaidos naudojami J. Kleino⁸⁴ ir N. Notomi⁸⁵ siūlomi interpretaciniai principai – traktuoti kiekvieną Platono dialogą kaip loginio ir dramatinio kūrinio lygmenų vienovę, bei pirmiausia nagrinėti kiekvieną dialogą kaip turintį jam vienam būdingą temą, kuri apjungia visą dialogą. Šių interpretacinių principų pagrindu parodoma, kad atskyrimo ir dalyvavimo problema yra pagrindinė dialogo „Parmenidas“ tema. Antrojoje ir trečiojoje tyrimo dalyse plėtojant pagrindinę tyrimo temą kaip pagrindinę prielaidą plačiai naudojama fenomenologo J. Salliso⁸⁶ atlikta padalintos linijos analizė, kurios pagrindu atskyrimo ir dalyvavimo problema „Parmenide“ formuluojama dvejopai – kaip dianoetinė ir kaip noetinė atskyrimo ir dalyvavimo problema.

⁸³ Klein, J. 1985. *The Concept of Number in Greek Mathematics and Philosophy*, in: *Lectures and Essays*: pp 43 – 51. Annapolis, Maryland: St. John's College Press; Klein, J. 1992. *Greek Mathematical Thought and the Origin of Algebra*. New York: Dover Publications, Inc.

⁸⁴ Klein, J. 1985. *About Plato's "Philebus"*, in: *Lectures and Essays*: pp. 309 – 343. Annapolis, Maryland: St. John's College Press.

⁸⁵ Notomi, N. 1999. *The Unity of Plato's "Sophist": Between the Sophist and the Philosopher*. Cambridge: Cambridge University Press.

⁸⁶ Sallis, J. 1996. *Being and Logos: Reading the Platonic Dialogues*. Indianapolis: Indiana University Press

Literatūros apžvalga

Pagrindinis šio tyrimo tikslas yra išsiaiškinti Platono požiūrį į atskyrimo ir dalyvavimo problemą, tad šio tikslo atžvilgiu svarbiausiu uždaviniu galima laikyti tinkamą pirminių šaltinių pasirinkimą. Norint tinkamai kontekstualizuoti Platono filosofiją, pirmiausia remtasi Aristotelio veikalu „Metafizika“, kadangi būtent jame galima rasti daugiausia argumentų ir liudijimų, susijusių tiek su Platono eidų teorija bendrąja prasme, tiek ir konkrečiai su atskyrimo ir dalyvavimo sąvokomis. Siekiant išgauti kuo labiau išbaigtą Aristotelio filosofinės pozicijos vaizdą taip pat remtasi ir kitais jo kūriniais – šiuo požiūriu tyrimui ypač svarbiais laikytini Aristotelio kūriniai „Kategorijos“, „Topikos“, ir „Fizika“. Patikslinant Aristotelio filosofinę poziciją šiam tyrimui rūpimais klausimais taip pat svarbiu reikia laikyti Aleksandro iš Afrodizijo komentarus „Metafizikai“, kadangi juose Aleksandras ne tik išplečia „Metafizikos“ tekstą vertingomis pastabomis, tačiau kai kuriuos Aristotelio nagrinėtus klausimus susieja su konkrečiais Platono dialogais (pavyzdžiui, užuominą, kad aiškesnio dalyvavimo sąvokos išaiškinimo reikia ieškoti Platono dialoge „Parmenidas“, savo komentaruose pateikia būtent Aleksandras). Be to, kadangi „Metafizikoje“ Aristotelis Platono poziciją pakankamai dažnai lygina su pitagorininkų filosofine tradicija (ir net tam tikra prasme mato tarp jų tęstinumą), tinkamos Platono filosofijos kontekstualizacijos tikslui taip pat pasitelkti pitagorininkų Filolajo Krotoniečio ir Archito Tarentiečio fragmentai. Sąsaja tarp pitagorininkų bei Platono savo ruožtu numato *matematikos* mokslų ir jų plėtotės įtaką šių mąstytojų filosofinėms sistemoms, tad norint detaliau išskleisti šią sąsają taip pat remtasi studijomis, skirtomis senovės graikų matematikos apžvalgai ir aptarimui – čia labiausiai

vertėtų paminėti T. Heatho⁸⁷, J. Cleary⁸⁸, D. Katzo⁸⁹ atliktus tyrimus. Vis dėlto nagrinėjant matematikos mokslo įtaką Platono filosofijai daugiausia remtasi vokiečių filosofo J. Kleino kūrinium „Graikų matematinis mąstymas ir algebros kilmė“ („Greek Mathematical Thought and the Origin of Algebra“⁹⁰), kuriame autorius nagrinėja po graikiškuoju matematikos suvokimu slypinčias ontologines prielaidas (kuriomis vienaip ar kitaip rėmėsi ir pitagorininkai, ir Platonas, ir Aristotelis), bei kaip šių prielaidų pagrindu matematikos mokslas vystėsi nuo Euklido iki pat R. Dekarto ir S. Stevino laikų.

Pagrindinis šiame tyrime nagrinėjamas Platono dialogas – tai „Parmenidas“, turbūt vienas enigmatiškiausių ir sudėtingiausių kūrinių visame Platono kūrybiniame palikime. Norint tinkamai išsiaiškinti Platono požiūrį į atskyrimo ir dalyvavimo problemą šis kūrinys pasirinktas visų pirma todėl, kad kalbėdamas apie dalyvavimo sąvoką į jį nurodo Aristotelio komentatorius Aleksandras, ir antra, dėl to, kad šiame dialoge lyginant su kitais Platono veikalais galima aptikti, ko gero, pačią didžiausią argumentacijos, kuriame detalai nagrinėjamos sąvokos μέθεξις ir χωρισμός, koncentraciją. Savaime suprantama, jis nėra nagrinėjamas izoliuojant jį nuo kitų Platono dialogų – reikšmingais šiam tyrimui Platono kūriniais taip pat reikėtų laikyti „Valstybę“ ir „Didįjį Hipiją“ (kaip bus mėginama parodyti tyrimo eigoje, būtent šiuose dialoguose reikia ieškoti „Parmenide“ išryškinamų problemų ištakų ir paaiškinimo), dėstymo metu argumentacijai papildyti taip pat pasitelkiami tokie dialogai kaip „Faidonas“, „Faidras“, „Puota“ ir kt. Vertinant dialogą „Parmenidas“

⁸⁷ Heath, T. 1921. *A History of Greek Mathematics. Vol.1: From Thales to Euclid*. Oxford: Clarendon Press.

⁸⁸ Cleary, John J. 1995. *Aristotle and Mathematics: Aporetic Method in Cosmology and Metaphysics*. Leiden: E. J. Brill.

⁸⁹ Katz, Victor J. 2009. *A History of Mathematics: An Introduction*. Boston: Addison-Wesley.

⁹⁰ Klein, J. 1992. *Greek Mathematical Thought and the Origin of Algebra*. New York: Dover Publications, Inc.

iš filosofijos istorijos perspektyvos taip pat atsižvelgiama į komentarus, kuriuos jam parašė neoplatonikas Proklas bei Renesanso laikotarpio filosofas Marsilio Ficino. Po „Parmenido“ tyrime pasirinkti nagrinėti dialogai „Sofistas“ ir „Timajas“ – pirmajame iš jų, kaip teigiama šiame tyrime, galima rasti sprendimą pagrindinei „Parmenido“ antrojoje dalyje išryškinamai problemai, kai „Timajuje“ pateikiamame regimosios visatos sukūrimo mite, bei kaip mėginama parodyti šiame tyrime, galima surasti Platono sprendimą pirmojoje „Parmenido“ dalyje aptariamoms atskyrimo ir dalyvavimo aporijoms.

Kritinės literatūros aptarimą pradėti galima pirmiausia nuo straipsnių, monografijų ir veikalų, kuriuose atskyrimo, dalyvavimo ar abi šios sąvokos buvo nagrinėjamos kaip pagrindinė tema. Vertinant Aristotelio pasisakymus eidų teorijos ir atskyrimo sąvokos klausimais šiame tyrime daugiausia remtasi jau kiek anksčiau paminėtos amerikiečių mokslininkės G. Fine straipsniu „Atskyrimas“ („Separation“⁹¹) – pirmojoje disertacijos dalyje panaudojamos trys termino χωρισμός taikymo reikšmės, kurias savo tyrime atskleidžia Fine. Tiesa, šiame tyrime nesutinkama su šios mokslininkės nuomone, kad nors Platono dialoge „Parmenidas“ šios sąvokos aptarinėjamos turbūt plačiausiai nei bet kuriame kitame dialoge, vis dėlto dėl neaiškios paties dialogo paskirties negalima daryti kokių nors galutinių išvadų atskyrimo ar dalyvavimo⁹² sąvokų klausimu. Norint kritiškai įvertinti Aristotelio liudijimus, kaip pagalbine priemone taip pat remtasi amerikiečių mokslininko H. Chernisso⁹³ monografijomis šiuo klausimu. Iš kūrinių, kuriuose nagrinėta dalyvavimo sąvoka Platono filosofijoje, labiausiai vertėtų paminėti amerikiečių

⁹¹ Fine, G. 2003. *Separation*, in: *Plato on Knowledge and Forms. Selected Essays*: pp. 252 – 300. Oxford: Oxford University Press.

⁹² Fine, G. 2003. *Immanence*, in: *Plato on Knowledge and Forms. Selected Essays*: pp. 301 – 325. Oxford: Oxford University Press.

⁹³ Cherniss, H. F. 1946. *Aristotle's Criticism of Plato and the Academy*. Baltimore: The John Hopkins Press; Cherniss, H. F. 1962. *The Riddle of the Early Academy*. New York: Russell and Russell.

mokslininko C. Biggerio monografiją „Dalyvavimas: platoniškas tyrimas“ („Participation: A Platonic Inquiry“⁹⁴) – šiame tyrime dialogas „Parmenidas“ taip pat įvardijamas kaip kūrinys, kuriame Platonas mėgina išsamiau apibrėžti dalyvavimo problemą ir surasti jai sprendimą. Vis dėlto Biggerio tyrimą, viena vertus, šiuo klausimu galima laikyti kiek neišsamiu, kadangi šis autorius visai nenagrinėja antrosios dialogo dalies bei jos sąsajų su pirmosios dalies aporijomis, be to, Biggerio pasirinktas prielaidas galima laikyti anachronistiškomis, kadangi pagrindinis jo užmojis šiame veikle yra interpretuoti dalyvavimo sąvoką remiantis anglų filosofo A. N. Whiteheado proceso filosofija ir jos pagrindinėmis prielaidomis. Šių tyrimų kontekste kaip šiai disertacijai svarbus taip pat paminėtinas japonų mokslininko N. Fujisawos⁹⁵ (1974) straipsnis apie veiksmožodžio μετέχειν vartoseną Platono dialoguose.

Kalbant apie šiame dialoge vystomą dialogo „Parmenidas“ interpretaciją, jos pagrindiniai principai – traktuoti kūrinį kaip loginio ir dramatinių lygmenų vienovę, visada pirmiausia ieškoti temos, sujungiančios visą dialogą – paimti iš anksčiau minėto filosofo J. Kleino komentaro dialogui „Filebas“⁹⁶ bei japonų mokslininko N. Notomi monografijos apie Platono „Sofistą“⁹⁷. Siekiant dialogą „Parmenidas“ nagrinėti kaip vientisą dialogą, tyrime remtasi kitomis monografijomis, kuriose šis dialogas interpretuojamas kaip paskirtas vienai konkrečiai temai ar problemai – šia prasme tyrimui

⁹⁴ Bigger, Charles P. 1968. *Participation: A Platonic Inquiry*. Baton Rouge: Louisiana State University Press.

⁹⁵ Fujisawa, N. 1974. *ἔχειν, Μετέχειν and Idioms of Paradigmatism in Plato's Theory of Forms*, in: *Phronesis*: pp. 30 – 58. Vol. 19, No. 1 (1974).

⁹⁶ Klein, J. 1985. *About Plato's „Philebus“*, in: *Lectures and Essays*: pp. 309 – 343. Annapolis, Maryland: St. John's College Press.

⁹⁷ Notomi, N. 1999. *The Unity of Plato's „Sophist“: Between the Sophist and the Philosopher*. Cambridge: Cambridge University Press.

aktualiausiomis laikytinos R. Brumbaugh⁹⁸, M. Tabako⁹⁹, K. Dorterio¹⁰⁰, Mary – Louise Gill¹⁰¹, C. Rickleso¹⁰², K. Sayre'io¹⁰³, G. Ryle'io¹⁰⁴ monografijos. Tiesa, šis tyrimas nuo visų šių monografijų pirmiausia skiriasi savo pagrindine teze – kad atskyrimo ir dalyvavimo problema yra pagrindinė „Parmenido“ tema, sujungianti visą dialogą ir suteikianti jam vienumą. Šia prasme daugiausia tenka polemizuoti su M. Tabako nuomone, kad „Parmenidas“ tėra satyra, skirta pašiepti Platono kritikus, su Mary-Louise Gill interpretacija, kad viso dialogo esmė sukoncentruota tik vienoje iš aštuonių antrosios dalies hipotezių (šiam tyrimo visos aštuonios antrosios dalies hipotezės laikomos vienodai svarbiomis), bei su G. Ryle'io pozicija, kad dialogo „Parmenido“ dalys visai nesusijusios tarpusavyje, antroji iš jų greičiausiai parašyta vėliau ir prijungta prie pirmosios. Per atskyrimo ir dalyvavimo problemos prizmę tyrimo taip pat interpretuojamas klasikinis amerikiečių mokslininko G. Vlastoso straipsnis apie autopredikaciją ir „trečiojo žmogaus“ argumentą¹⁰⁵, kurį galima aptikti dialogo „Parmenidas“ pirmojoje dalyje – šiame tyrimo sutinkama su Vlastoso analize, kad autopredikacija yra pagrindinė

⁹⁸ Brumbaugh, Robert S. 1961. *Plato on the One: The Hypotheses in the „Parmenides“*. New Haven: Yale University Press.

⁹⁹ Tabak, M. 2015. *Plato's „Parmenides“ Reconsidered*. New York: Palgrave Macmillan.

¹⁰⁰ Dorter, K. 1994. *Form and Good in Plato's Eleatic Dialogues: The „Parmenides“, „Theaetetus“, „Sophist“, and „Statesman“*. Berkeley: University of California Press.

¹⁰¹ Gill, Mary – Louise. 2012. *Philosophos: Plato's Missing Dialogue*. Oxford: Oxford University Press.

¹⁰² Rickless, Samuel C. 2007. *Plato's Forms in Transition. A Reading of the „Parmenides“*. Cambridge: Cambridge University Press.

¹⁰³ Sayre, Kenneth M. 2005. *Plato's Late Ontology: A Riddle Resolved*. Las Vegas: Parmenides Publishing.

¹⁰⁴ Ryle, G. 1966. *Plato's Progress*. Cambridge: Cambridge University Press.

¹⁰⁵ Vlastos, G. 1954. *The Third Man Argument in the „Parmenides“*, in: *Studies in Plato's Metaphysics* (1967): pp. 231 – 264. Ed. R. E. Allen. Routledge & Kegan Paul: London.

„trečiojo žmogaus“ argumento prielaida, tačiau disertacijoje susiejant „Parmenidą“ su Platono „Valstybe“ ir padalintos linijos analogija taip pat mėginama atskleisti pačios autopredikacijos tezės prielaidas.

Žvelgiant į atskyrimo ir dalyvavimo problemą visos Platono filosofijos kontekste, vertingomis šiam tyrimui galima laikyti vokiečių filosofo Hanso–Georgo Gadamerio¹⁰⁶ ir amerikiečių fenomenologo J. Salliso¹⁰⁷ išvalgas. Ypač svarbus tyrimui yra Gadamerio teiginys, kad esama tiesioginio ryšio bei tęstinumo tarp „Parmenido“ ir dialogų „Filebas“ ir „Sofistas“. Tuo tarpu J. Salliso atlikta „Valstybėje“ aprašomos padalintos linijos analogijos analizė panaudojama siekiant atskleisti „Valstybės“ ryšį su „Parmenide“ plėtojama atskyrimo ir dalyvavimo problema.

Lietuvoje dalyvavimo problema Platono filosofijoje nagrinėta Vilniaus universiteto mokslininko S. Jankausko¹⁰⁸ straipsniuose. Tyrime sutinkama su Jankausko interpretacija, kad „Parmenido“ pirmojoje dalyje pagrindinė problema, su kuria bando galvėtis jaunas Sokratas, priimdamas Zenono iššūkį, yra esinių (t.y. jusliškai suvokiamų atskirybių) esaties klausimas bei su šio mokslininko išvada, kad dalyvavimo problemos esmė yra eidų prilyginimas jusliškai suvokiamiems daiktams. Tyrime taip pat sutinkama su šio mokslininko išvada, kad Aristotelio filosofijoje sąvoka μέθεξις kaipmat atmetama, net nemėginant jos kaip nors turiningiau

¹⁰⁶ Gadamer, Hans – Georg, 1980. *Dialogue and Dialectic: Eight Hermeneutical Studies on Plato*. New Haven and London: Yale University Press; Gadamer, Hans – Georg, 1986. *The Idea of the Good in Platonic – Aristotelian Philosophy*. New Haven (CT): Yale University Press.

¹⁰⁷ Sallis, J. 1996. *Being and Logos: Reading the Platonic Dialogues*. Indianapolis: Indiana University Press; Sallis, J. 1999. *Chorology: On Beginning in Plato's „Timaeus“*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.

¹⁰⁸ Jankauskas, S. 2015. *Platonas Vs Zenonas, arba esinių ontiškumo problema „Parmenide“*, in: *Logos*: pp. 6 – 11. Vol. 85 (spalis – gruodis); Jankauskas, S. 2017. *Aristotelis vs. Platonas: μέθεξις sąvokos kritika*, in: *Problemos*: pp. 99 – 114. Vol. 91 (2017).

analizuoti. Vis dėlto šioje disertacijoje siekiama dalyvavimo sąvoką iširti susiejant ją su atskyrimo sąvoka (o ne kaip izoliuotą sąvoką), bei teigiama, kad norint deramai išskleisti dvigubą atskyrimo ir dalyvavimo problemą Platono filosofijoje, reikia analizuoti ne tik įžanginę diskusiją tarp Sokrato ir Zenono (ji, šiaip ar taip, atskleidžia tik dalį vaizdo apie atskyrimo ir dalyvavimo problemą), bet taip pat ir visus likusius pirmosios dalies argumentus, o taip pat ir parodyti, koku būdu antroji dialogo dalis atsako į pirmojoje dalyje iškeltus sunkumus. Šiame tyrime taip pat laikomasi prielaidos, kad μέθεξις problemą „Parmenide“ daug tiksliau galima paaiškinti siejant šį dialogą su Platono „Valstybe“ ir joje aprašyta padalintos linijos analogija (kai S. Jankauskas μέθεξις problemą eksplikuoja interpretuodamas dialogą „Faidonas“). Atskyrimo sąvokai reikšmingas dėmesys taip pat skiriamas ir Vilniaus universiteto mokslininko N. Kardelio monografijoje „Vienovės įžvalga Platono filosofijoje“¹⁰⁹. Ypač svarbia galima laikyti N. Kardelio atliktą dialogo „Timajas“ analizę ir galutinę jos išvadą, kad χώρα („erdvės“) sąvoka šiame dialoge naudojama sujungti jusliškaai suvokiamų atskirybių sritį su amžinųjų eidų plotme. Vis dėlto šioje monografijoje dialogui „Parmenidas“ dėmesio skiriama labai mažai.

Mokslinis disertacijos naujumas

Šio disertacijos mokslinis naujumas pirmiausia grindžiamas faktu, kad šiame tyrime pasirinktas prieigos būdas – atskyrimo ir dalyvavimo sąvokas susieti ir sistemingai nagrinėti kaip bendrą problemą, aprašomą ir sprendžiamą Platono dialoguose – specifiskai atskyrimo ir dalyvavimo sąvokoms Platono filosofijoje paskirtų tyrimų kontekste yra naujas būdas spręsti šią problemą. Antra, nors ši disertacija yra viena iš daugelio tyrimų, kuriuose kaip visuma nagrinėjamas Platono

¹⁰⁹ Kardelis, N. 2007. *Vienovės įžvalga Platono filosofijoje*. Vilnius: Versus Aureus.

dialogas „Parmenidas“, vis dėlto pagrindinė jos tezė – kad dialoge centrinę vietą užima atskyrimo ir dalyvavimo problema, kuri sujungia abi dialogo dalis – šiuolaikinių Platono filosofijos tyrimų kontekste yra nauja. Trečia, šioje disertacijoje plėtojamas tyrimas nagrinėjamus vėlyvuosius Platono dialogus atskleidžia kaip hermeneutinę visumą – nors „Parmenidas“, „Sofistas“ ir „Timajas“ kiekvienas turi sau būdingą specifinę temą, kiekvienam iš jų taip pat būdingas savotiškas intertekstualumas kitų dviejų dialogų atžvilgiu, ir tyrime atskleidžiama, kaip kiekvienas iš šių dialogų atsiskleidžia kiekvienas atskirai kaip „mažoji“ visuma, ir kaip vientiso filosofinio tripticho („didžiosios“ visumos) dalis. Tokią šiame tyrime vystomą Platono dialogų tarpusavio susietumo sampratą galima laikyti savotiška interpretacine schema, padedančia geriau suprasti Platono kūrybinį palikimą kaip visumą (t.y. taikytiną ir kitiems Platono dialogams), taigi, kaip naują būdą, kuriuo galima interpretuoti Platono dialogus. Ketvirta, vieną pamatinių šio tyrimo teiginių – kad atskyrimo ir dalyvavimo problemą Platonas eksplikuoja dialoge „Parmenidas“ ir išsprendžia „Sofiste“ ir „Timajuje“ – mokslinė prasme galima laikyti reikšmingu ir nauju Oweno-Chernisso kontroversijos kontekste, kuriame šį teiginį galima traktuoti kaip papildomą argumentą, pagrindžiantį Chernisso poziciją dialogo „Timajas“ priskirtinumo vėlyvajam Platono kūrybos laikotarpiui klausimo atžvilgiu. Galiausiai, atsižvelgiant ir į tai, kad Lietuvoje tiek dialogas „Parmenidas“ kaip visuma, tiek atskyrimo ir dalyvavimo sąvokos bei jų tarpusavio sąveika nėra pakankamai išsamiai nagrinėtos temos, šioje disertacijoje atlikta pamatinių Platono metafizikos kategorijų analizę galima laikyti turinčią pridėtinę vertę Antikinės filosofijos tyrimų plėtotei Lietuvoje.

Darbo struktūra

Disertaciją sudaro įvadas, trys dalys, išvados ir literatūros sąrašas. Pirmojoje dalyje nagrinėjami Aristotelio liudijimai Platono eidų teorijos atžvilgiu, jo pateikiama kritika atskyrimo ir dalyvavimo

sąvokoms, bei matematinių objektų ontologinio statuso klausimas Aristotelio „Metafizikoje“ bei šio klausimo sąsajos su Platono eidų teorija. Antrojoje dalyje analizuojamas Platono dialogas „Parmenidas“ – susiejant šį dialogą su kūriniumi „Valstybė“ išryškintos pagrindinės pirmosios dalies aporijų prielaidos, detaliai nagrinėjamos antrosios veikalo dalies hipotezės, parodomas abiejų dalių tematinės ir probleminės sąsajos. Trečiojoje dalyje nagrinėjami Platono dialogai „Sofistas“ ir „Timajas“, parodoma, koku būdu juose sprendžiama „Parmenide“ išryškinta atskyrimo ir dalyvavimo problema. Pirmojoje tyrimo dalyje grindžiama pirmasis ginamasis teiginys, antrojoje dalyje grindžiamos antrasis ir trečiasis ginamieji teiginiai, o trečiojoje dalyje grindžiama ketvirtasis disertacijos ginamasis teiginys.

DĖSTYMO SANTRAUKA

1. ATSKYRIMO IR DALYVAVIMO SĄVOKŲ KRITIKA ARISTOTELIO „METAFIZIKOJE“

Pirmojoje disertacijos dalyje nagrinėjamas garsiausio Platono mokinio ir kritiko – graikų filosofo Aristotelio – kūrinys „Metafizika“, ypatingą dėmesį atkreipiant į šiame veikalė pateikiamus liudijimus apie eidų teoriją bei jos kilmę, Aristotelio kritiką atskyrimo ir dalyvavimo sąvokų atžvilgiu, bei sąsajas tarp Platono metafizikos bei kitų Antikos mąstytojų filosofinių pažiūrų, kurias savo tekste atskleidžia Aristotelis.

Aristotelio „Metafizikoje“ galima išskirti tris struktūriškai panašias ištaras apie eidų teorijos kilmę ir pagrindinius teiginius, kurios atskleidžia, kaip Aristotelis bendrąja prasme suprato šią metafizinę teoriją, kaip interpretavo pagrindinius jos teiginius bei su kokių Platono amžininkų pažiūromis ją siejo. Pirmajame pasakojime (*Metaph.* 987a32 – 987b10) Aristotelis Platono eidų teoriją pristato kaip atsaką į žinojimo problemą, kurią iškelė Hērakleitas ir Kratilas,

klausdami kaip galima ką nors žinoti apie daiktus, kurie nuolatos kinta – sekdamas savo mokytojo Sokrato pavyzdžiu, Platonas atsakydamas į šią problemą teigė, kad apibrėžimai negali būti niekuo susiję su daiktais, kurie nuolatos kinta, taigi, jie privalo nurodyti į amžinus daiktus, kurie egzistuoja šalia (παρά) pastarųjų. Šie amžini daiktai yra eidai – visų kintančių daiktų esmės ir tikrieji bet kokio žinojimo ar apibrėžimo objektai, o visi jusliškai suvokiami daiktai juose dalyvauja. Šiame liudijime Aristotelis ne tik apibrėžia ir interpretuoja eidus kaip bendrybes, tačiau taip pat pamini ir „dalyvavimo“ (kaip žyminčią santykį tarp eidų ir jusliškai suvokiamų atskirybių) sąvoką ir sutapatina ją su pitagorininkų vartotu „mėgdžiojimo“ konceptu, vis dėlto teigdamas, kad Platonas šios sąvokos tikrąją reikšmę paliko „atviru klausimu“. Aristotelis šiame liudijime taip pat praneša, kad Platonas teigė tarp eidų ir jusliškai suvokiamų daiktų esant matematikos mokslo objektus – jie, kaip ir eidai, egzistuoja šalia jusliškai suvokiamų atskirybių pasaulio.

Kiti du Aristotelio „Metafizikoje“ pateikiami pasakojimai (*Metaph.* 1078b9 – b36 ir 1086a32 – b11) atkartoja bendrą šio pirmojo liudijimo struktūrą, tačiau tuo pačiu prideda vieną reikšmingą detalę – atskyrimo sąvoką ir su ja susijusius sunkumus, iškylančius eidų teorijai. Anot Aristotelio, Platonas buvo pirmasis, kuris atskyrė (ἐχώρισαν) apibrėžimus ir bendrybes nuo jusliškai suvokiamų atskirybių ir suteikė jiems „eidų“ pavadinimą, tuo pačiu įveldamas savo metafizinę teoriją į daugybę neįveikiamų sunkumų. Būtent eidų atskyrimo sąvoka, Aristotelio teigimu, yra pati nepriimtinausia Platono filosofijos dalis. Taigi, Aristotelio pateikiami liudijimai įsteigia tris šiai disertacijai svarbius faktus: pirma, Platono filosofijai tikrai galima priskirti doktrinas, į kurias nurodo terminai „atskyrimas“ ir „dalyvavimas“. Antra, šiuos terminus vis dėlto reikėtų vertinti nevienareikšmiškai – atskyrimo sąvoka sudaro Platono eidų teorijos branduolį, tačiau taip pat yra pačių didžiausių šios teorijos problemų šaltinis. Kita vertus, dalyvavimo sąvoka, nors Platono vartota, esą buvusi pakankamai neaiški ir tapati pitagorininkų naudotai „mėgdžiojimo“ sąvokai. Trečia, pateikdamas liudijimą, kad Platonas

šalia visų jusliškai suvokiamų daiktų teigė esant ne tik jų esmes, tačiau ir matematinius objektus, Aristotelis nurodo į sąsają tarp Platono eidų teorijos ir matematinių objektų ontologinio statuso klausimo. Antrajame, trečiajame ir ketvirtajame šios dalies skyriuose detaliau nagrinėjamas kiekvienas iš šių Aristotelio teiginių.

Po Aristotelio liudijimų aptarimo pirmiausia detalai analizuojama šio mąstytojo pateikiama atskyrimo sąvokos kritika. Analizė pradedama nuo termino „atskyrimas“ (χωρισμός) vartosenos Aristotelio filosofijoje tyrimo – nors Aristotelio kūrybiniame palikime iš viso galima išskirti tris pagrindinius šios sąvokos taikymo atvejus (χωρισμός kaip atskyrimas vietos, apibrėžimo arba būties atžvilgiu), vis dėlto „Metafizikoje“ Aristotelis eidų atskyrimą nuo jusliškai suvokiamų daiktų suvokia pirmiausia kaip atskyrimą būties prasme (t.y. ontologinį atskyrimą – eidai gali egzistuoti nepriklausomai nuo to, ar egzistuoja juose dalyvaujantys ir nuo jų priklausantys jusliškai suvokiami esiniai) ir būtent šia prasme eidų teoriją kritikuoja. Aristotelio pateikiamos kritikos pagrindą sudaro jo paties kelti substancialumo kriterijai, bei eidų kaip bendrybių interpretacija. Anot Aristotelio, pagrindiniai esmės/substancijos (οὐσία) bruožai yra „gebėjimas egzistuoti atskirai ir individualumas (τὸ χωριστὸν καὶ τὸ τὸδε τι)“, o individualumo kategorija sietina išskirtinai su atskirybėmis. Taigi, kadangi eidai yra bendrybės, vadinasi, jie negali egzistuoti atskirai nuo jas instancijuojančių atskirybių ir tuo labiau negali būti jų esmėmis. Anot Aristotelio, geriausiu atveju galima kalbėti nebent apie bendrybių atskyrimą apibrėžimo atžvilgiu, tačiau ontologiniu požiūriu nėra tokios bendrybės, kuri galėtų egzistuoti neinstancijuota.

Tyrimas toliau plėtojamas mėginant analogiškai išnagrinėti „dalyvavimo“ sąvoką bei jos vartoseną bei kritiką Aristotelio „Metafizikoje“. Nors iš pirmajame šios dalies skyriuje aptariamų Aristotelio liudijimų apie eidų teoriją pakankamai aišku, kokia funkciją šis terminas vaidino Platono metafizikoje (ji iš esmės turėjo paaiškinti, koks yra santykis tarp eidų ir jusliškai suvokiamų atskirybių, bei kaip daiktų esmės padaro šiuos tokius, kokius jie ir yra),

vis dėlto, priešingai nei termino „atskyrimas“ analizės atveju, savo liudijimuose dalyvavimo sąvokos atžvilgiu Aristotelis nepateikia detalesnės informacijos apie konkretų šios doktrinos turinį, ir tiesiog keletą kartų pakartoja tą pačią mintį apie pamatinį šio termino neapibrėžtumą Platono filosofijoje – dalyvavimo sąvoka, anot Aristotelio, yra arba „atviras klausimas“, arba nieko nereiškianti poetinė metafora, arba reiškia tą patį, ką ir pitagorininkų naudota „mėgdžiojimo“ sąvoka. Atsiremiant į šią sąsają, tyrimas toliau tęsiamas trumpu ekskursu į kitus Aristotelio liudijimus apie pitagorininkų filosofines pažiūras bei pitagorininkų Archito Tarentiečio ir Filolajo Krotoniečio fragmentus, tačiau konstatuojama, kad „mėgdžiojimas“ kaip sąvoka buvo tik vienas iš Aristotelio vartotų terminų, skirtų apibūdinti pitagorininkų tezę, kad skaičiai yra daiktų esmės. Taigi, panašu, kad tiek Platono „dalyvavimo“, tiek pitagorininkų „mėgdžiojimo“ atveju Aristotelis tiesiog matė terminą, kuriuo pastarieji mėgino išreikšti santykį tarp jusliškai suvokiamų daiktų ir jų esmių, tačiau taip ir detalčiau nesugebėjo šio santykio paaiškinti. Tiesa, naudingą šiam tyrimui užuominą suteikia Aristotelio komentatorius Aleksandras, nurodydamas, kad Platonas aiškiausiai dalyvavimo sąvoką apibrėžė savo dialoge „Parmenidas“.

Ketvirtajame pirmosios disertacijos dalies skyriuje papildomų įžvalgų apie atskyrimo ir dalyvavimo sąvokas Platono filosofijoje mėginama išgauti iš Aristotelio liudijimo, kad Platonas nuo jusliškai suvokiamų daiktų atskyrė ne tik jų esmes, tačiau taip pat ir skaičius bei kitus matematikos mokslų objektus. Pats Aristotelis šį klausimą nuodugniau nagrinėja tryliktoje ir keturioliktoje „Metafizikos“ knygoje keldamas klausimą, ar iš tiesų esama kokių nors joslėmis nesuvokiamų esmių. Šiame tyrime detalčiau aptariant matematinių objektų atskyrimo kritiką Aristotelio „Metafizikoje“ pirmiausia mėginama įžvelgti esminius panašumus ir skirtumus tarp šio klausimo ir tame pačiame kūrinyje aprašytos atskyrimo doktrinos kritikos – šiame skyriuje viena esminių prielaidų yra ta, kad Aristotelio liudijimuose pabrėžtos sąsajos tarp pitagorininkų ir Platono metafizinių pozicijų gali padėti geriau suprasti tiek eidų teorijos

specifiką ir jos kilmę. Palyginus Platono požiūrį į matematikos mokslus, jų nagrinėjamus objektus bei šių mokslų tikslą su Archito ir Filolajo fragmentuose išreiškiamą pozicija, galima patvirtinti Aristotelio išsakytą liudijimą, kad būtent Platonas, o ne pitagorininkai atskyrė skaičius ir kitus matematikos mokslų objektus nuo jusliškai suvokiamų atskirybių. Taip pat galima pastebėti, kad tiek Platonas, tiek aptariamieji pitagorininkai didelę svarbą skyrė būtent skaičiavimo fenomenui. Šį faktą geriausiai galima paaiškinti vokiečių filosofo Jacobo Kleino įžvalga, kad senovės graikų matematinis mąstymas pasižymėjo unikalia „skaičiaus“ fenomeno interpretacija, esmingai nulėmusia senovės graikų matematikos plėtotės kryptį – senovės graikų matematiniam mąstyme bet koks skaičius pirmiausia nurodo į du ar daugiau čia ir dabar esančių daiktų. Tiek pitagorininkai (akcentuodami faktą, kad visus jusliškai suvokiamus daiktus galima išreikšti skaičiais), tiek Platonas (akcentuodamas pačiam skaičiui būdingą *vienumą*, kurį skaičius išlaiko nepriklausomai nuo to, kiek objektų išreiškia), tiek ir juos visus šiuo klausimu kritikavęs Aristotelis (kuris kritikuodamas skaičių matematinių objektų atskyrimą susikoncentravo ties faktu, jog bet kuris skaičius yra tam tikrų individualių daiktų (pvz. žirgų, šunų ir t.t.) kiekybinė išraiška, matematikoje nagrinėjama tarsi egzistuočių atskirai nuo daiktų, kurių kiekybę ji išreiškia) iš esmės rėmėsi tuo pačiu skaičiaus suvokimu, tačiau skirtingai jį išplėtojo.

Taigi, apibendrinant pirmąją disertacijos dalį ir jos tyrimo rezultatus, galima išskirti tris įžvalgas:

1. Platono metafizikoje atskyrimo sąvoka pirmiausia turi būti suprantama kaip atsakymas į žinojimo galimybės problemą, kuri savo ruožtu susijusi su tam tikra fenomenų pasaulio ontologinio statuso interpretacija – jusliškai suvokiami daiktai negali būti tikraisiais žinojimo objektais, kadangi yra nuolatos kintantys ir nepastovūs. Čia taip pat reikia pabrėžti Aristotelio pateikiamos kritikos pagrindą – eidus Platonas esą suvokė kaip bendrybes ir tuo pačiu atskyrė nuo visų kitų daiktų

- ontologiniu požiūriu, tačiau dėl šios priežasties, anot Aristotelio, jie negali būti daiktų esmės.
2. Remiantis Aristotelio komentarais apie dalyvavimo sąvoką, aiškesnį preliminarų vaizdą galima susidaryti tik apie jos *funkciją* Platono metafizikoje – ji esą turėjo nusakyti santykį tarp daiktų ir jų esmių, bei paaiškinti, koku būdu daiktų esmės yra visų kitų daiktų priežastys. Kita vertus, Aristotelio komentatoriaus Aleksandro pastebėjimas, kad Platonas dalyvavimo sąvoką paaiškino savo dialoge „Parmenidas“, taip pat nurodo į galimybę apie šią sąvoką daugiau sužinoti konkrečiame Platono dialoge.
 3. Aristotelio teigimu, Platono metafizikoje galima teigti esant tam tikrą ryšį tarp matematikos objektų ir daiktų esmių – kaip ir eidai, pirmieji yra amžini ir nekintantys, tačiau vis dėlto jie nėra daiktų esmės ir tikrieji žinojimo objektai. Vis dėlto kalbant apie konkretų šio sąryšio turinį, aišku tik tiek, kad Platono matematikos filosofija buvo paremta senovės graikų matematiniam mąstymui būdingu unikaliu „skaičiaus“ fenomeno suvokimu, tačiau iki galo lieka neaišku, kokią vaidmenį jis atlieka Platono metafizikoje bei ką jis pasako apie sąryšį tarp eidų ir matematikos objektų.

2. ATSKYRIMO IR DALYVAVIMO PROBLEMA PLATONO DIALOGE „PARMENIDAS“

Antroje disertacijos dalyje mėginama ieškoti atsakymų į Aristotelio „Metafizikoje“ atskyrimo ir dalyvavimo sąvokų atžvilgiu iškeltus klausimus, ir atsakyti į jo mestus prieštaravimus Platono eidų teorijai. Atitinkamai, šioje dalyje pagrindinės analizės objektu pasirinktas Platono dialogas „Parmenidas“ – visų pirma, kaip kūrinys, kuriame tiesiogiai kritikuojama Platono eidų teorija (taigi, čia atsiranda galimybė palyginti Aristotelio pateiktus liudijimus ir kritiką su paties Platono išreikštu požiūriu tais pačiais klausimais), ir antra,

kaip šaltinis, į kurio svarbą norint geriau suvokti dalyvavimo sąvoką nurodo Aristotelio komentatorius Aleksandras.

Visų pirmausia, šioje disertacijos dalyje detaliai išnagrinėjama pirmoji dialogo dalis (127e1 – 135d6), kurioje jaunasis Sokratas, norėdamas atsakyti į Zenono iššūkį, pristato savo siūlomą eidų teoriją, kuri gali paaiškinti, kaip tuo pat metu vieną daiktą galima įvardinti priešingais žodžiais (pvz. kaip gali tas pats daiktas būti ir panašus, ir nepanašus). Pastebėtina, kad jau pačioje dialogo pradžioje formuluodamas savo atsakymą jaunasis Sokratas įsteigia tas pačias sąvokas ir teiginius, kuriuos savo liudijimuose pristatė ir kritikavo Aristotelis – eidus, kurie egzistuoja atskirai ($\chi\omega\rho\acute{\iota}\varsigma$) nuo jusliškai suvokiamų daiktų ir pastarųjų dalyvavimą eiduose. Kaip atskleidžia iškart po eidų teorijos pristatymo sekantys aštuoni Parmenido kontrargumentai Sokrato pozicijai ir tyrime atliekama šių kontrargumentų analizė, kiekviena Parmenido ir jaunojo Sokrato nagrinėjamų aporijų vienaip ar kitaip susijusios ir išplaukia iš tam tikros atskyrimo arba dalyvavimo sąvokų interpretacijos:

1. Yra tiek eidų, kiek ir juos atitinkančių daiktų klasių: kiekviena jusliškai suvokiamų daiktų klasė turi atskirą esmę pačia savaime (*Prm.* 130b7 – d9).
2. Trys dalyvavimo paradoksai (*Prm.* 130e4 – 131e7):
 - a. Daiktai eide dalyvauja pasiimdami eidą kaip visumą. Vadinasi, eidai yra atskirti nuo savęs pačių (*Prm.* 130e4 – 131b6).
 - b. Daiktai eide dalyvauja pasiimdami eido dalį. Vadinasi, eidai yra dalūs (*Prm.* 131b6 – 131c11).
 - c. Pasiimdami didumo eido dalį, daiktai yra dideli pasiimdami kažką mažo (*Prm.* 131c12 – 131e7).
3. Pirmasis „trečiojo žmogaus“ argumentas: šalia eidų ir jusliškai suvokiamų daiktų visada atsiranda dar vienas atskiras eidas, kuris apima pirmąją esinių porą, šalia šio eido atsiranda dar vienas eidas ir t.t. *ad infinitum* (*Prm.* 131e8 – 132b2).
4. Eidų kaip minčių paradoksas: jei daiktai dalyvauja eiduose, o šie yra mintys, vadinasi, visi daiktai sudaryti iš minčių ir yra

mąstantys; arba daiktai nėra mąstantys, bet tuomet esama daiktų, kurie turi mintis, bet nėra mąstantys (*Prm.* 132b3 – 132c11).

5. Antrasis „trečiojo žmogaus“ argumentas: jei santykis tarp eidų ir daiktų suprantamas kaip santykis tarp originalo ir kopijos, vadinasi, jie tam tikru atžvilgiu privalo būti panašūs ir turėti kažką bendro. Tokiu atveju šalia jų atsiras dar vienas eidas, kuris juos apima, šalia šio eido atsiras dar vienas eidas ir t.t. *ad infinitum* (*Prm.* 132c12 – 133a7).
6. „Sudėtingiausias argumentas“: eidai yra radikaliai atskirti nuo jusliškai suvokiamų atskirybių ir yra susiję tik vieni su kitais. Dėl šios priežasties eidų negalima pažinti ir nieko turiningo apie juos pasakyti (*Prm.* 133a11 – 133d5).

Galima dar labiau patikslinti šių aporijų specifika – viena vertus, kiekviename iš šių Parmenido argumentų atsiremama į tiesioginį atskyrimo ar dalyvavimo sąvokų supratimą (atskyrimo sąvoka „Parmenido“ pirmosios dalies argumentuose pirmiausia interpretuojama kaip dviejų daiktų buvimas skirtingose vietose, t.y. kaip tai, ką Aristotelis būtų pavadinęs „atskyrimo vietos atžvilgiu“; tuo tarpu dalyvavimo sąvoka tiesiogiai interpretuojama kaip dalių pasiėmimas ir/arba turėjimas, kitaip tariant, interpretuojama tiesiogiai); kita vertus, kiekviename iš šių argumentų eidai, jų esminės savybės bei santykis su jusliškai suvokiamomis atskirybėmis patys savo ruožtu yra interpretuojami per jusliškumo prizmę. Šiuo aspektu pirmojoje „Parmenido“ dalyje pateikiamą dalyvavimo sąvokos kritiką galima palyginti su Platono dialoge „Didysis Hipijas“ iškeliama pagrindine problema, bei pastebėti, kad abiejuose dialoguose jusliškai suvokiamų atskirybių dalyvavimas eiduose interpretuojamas kaip *mereologinė* problema, t.y. keliant klausimą, kaip daiktai gali „dalyvauti“ eiduose, nepasiimdami jų dalies. Galiausiai, bendrą pirmosios „Parmenido“ dalies problematiką geriausiai galima suprasti atsižvelgiant į Platono dialogą „Valstybė“ ir jame aprašomą padalintos linijos analogiją – „Parmenido“ pirmojoje dalyje aprašomos aporijos

iškyla todėl, kad jaunasis Sokratas eidus mėgina apmąstyti tarpiško pažinimo (διάνοια) srityje, kurioje siela, nors ir nuo prieštaringų juslių liudijimų atsigręžia link pačių eidų, vis dar yra pernelyg priklausoma nuo jusliškaai suvokiamų atskirybių bei jų teikiamų vaizdinių, kad galėtų apmąstyti daiktų esmes pačias savaime. Anot Platono, ši tikslą galima pasiekti tik tiesioginio supratimo (νόησις) srityje, kuri nebeturi jokių sąsajų su jusliškumu. Taigi, šiame skyriuje daroma išvada, kad pagrindinė pirmosios „Parmenido“ dalies pamoka yra negatyvaus pobūdžio – Parmenido pateikiami prieštaravimai interpretuojami kaip leidžiantys geriau suprasti, kaip *nereikėtų* mąstyti apie eidus ir jų santykį su jusliškaai suvokiamomis atskirybėmis, bei kokios gali būti pastarųjų mąstymo kaip panašių į jusliškaai suvokiamus objektus pasekmės.

Aptarus pirmąją „Parmenido“ dalį disertacijoje toliau analizuojama antroji šio dialogo dalis (137c4 – 166c5) ir joje aprašomos aštuonios Parmenido hipotezės, kuriose teigiamas arba neigiamas Vienio buvimas ir detaliau aptariamos iš kiekvienos hipotezės išplaukiančios išvados. Šioje tyrimo dalyje remiamąsi trimis pagrindinėmis prielaidomis: pirma, remiantis „Parmenido“ tekste nusakoma aštuonių hipotezių paskirtimi, teigiama, kad pastarosios postuluojamos pirmiausia siekiant atsakyti į atskyrimo ir dalyvavimo problemą, kuri savo ruožtu išryškina pirmojoje dialogo dalyje. Antra, jei antrosios dialogo dalies tikroji paskirtis yra atsakyti į pirmojoje dalyje keliamus klausimus ir problemas, tuomet šios aštuonios hipotezės turėtų būti interpretuojamos kaip turinčios vienodą svarbą. Trečioji šios tyrimo dalies prielaida – tai tezė, kad antrojoje „Parmenido“ dalyje aptarinėjami esiniai yra eidai arba bent jau į eidus panašūs esiniai.

Aptarus aštuonias hipotezes šioje tyrimo dalyje daroma išvada, kad antrojoje „Parmenido“ dalyje iškeliamas dar viena ontologinė problema, kurios branduolį sudaro dvi alternatyvos – arba visi eidai siejasi absoliučiai su visais kitais eidais (juose „dalyvauja“), bet tuo pačiu patys tampa nebeatskiriami vienas nuo kito, arba kiekvienas eidas egzistuoja atskirai nuo visų kitų, tačiau jo nebeįmanoma nei kaip

nors eksplikuoti, nei kaip nors susieti su visais kitais eidais. Pastebima, kad nors šioje dialogo dalyje nagrinėjamos problemos iš pirmo žvilgsnio atrodo kaip niekuo nesusijusios su pirmosios „Parmenido“ dalies aporijomis, vis dėlto ši „atskyrimą“ tarp dviejų nagrinėjamo teksto dalių galima paaiškinti remiantis anksčiau minėta padalintos linijos analogija – antrąją „Parmenido“ dalį galima interpretuoti kaip pastangą mąstyti eidus jau nebe tarpiško pažinimo, o tiesioginio supratimo srityje. Būtent dėl šios priežasties antrojoje dialogo dalyje net nėra galimybės atsirasti problemoms, kurios būtų analogiškos pirmosios dalies aporijomis – antrojoje „Parmenido“ dalyje visiškai pasikeičia paties tyrimo prielaidos.

Atitinkamai, remiantis antrojoje disertacijos dalyje atlikta dialogo „Parmenidas“ analize, atskyrimo ir dalyvavimo problemą dar tiksliau galima suformuluoti dviem būdais:

1. Kaip *dianoetinę* problemą, kuri išryškinama pirmojoje dialogo dalyje ir kurioje klausiama, koku būdu jusliškai suvokiami esiniai susiję su savo esmėmis (eidais).
2. Kaip *noetinę* problemą, kuri išryškinama antrojoje dialogo dalyje, ir kurioje klausiama, koku būdu eidai susiję vieni su kitais.

3. ATSKYRIMO IR DALYVAVIMO PROBLEMOS SPRENDIMAS DIALOGUOSE „SOFISTAS“ IR „TIMAJAS“

Trečiojoje disertacijos dalyje mėginama atsakyti į praėjusioje tyrimo dalyje suformuluotas *dianoetinę* ir *noetinę* atskyrimo ir dalyvavimo problemas. Visų pirma, teigiama, kad atsakymo į antrąją šios problemos formuluotę atsakymo reikia ieškoti Platono dialoge „Sofistas“. Atitinkamai nagrinėjant šio dialogo dramatinį vyksmą bei problematiką, kuri jame plėtojama, galima pastebėti, kad pagrindinė aporija, su kuria šiame dialoge susiduria svečias iš Elėjos ir Teaitetas, yra ta pati dilema, kuri buvo akcentuojama antrojoje dialogo „Parmenidas“ dalyje – abiejuose dialoguose pateikiamos dvi

alternatyvos: arba visi eidai siejasi absoliučiai su visais kitais eidais, arba kiekvienas eidas egzistuoja atskirai nuo visų kitų eidų, ir niekaip su jais negali būti susijęs. Būtent „Sofiste“ pristatomą penkių svarbiausių giminių – būties, skirtingumo, tapatumo, judėjimo ir rimties – „bendrystės“ (κοινωνία) sampratą galima laikyti atsakymu į šią aporiją, savotišku trečiuoju keliu, kuris teigia, kad eidų srityje galima išvystyti hierarchiją, kurioje vieni eidai yra pavaldūs kitiems ir juose dalyvauja (pavyzdžiui, judėjimo ir rimties giminės dalyvauja tapatume, skirtingume ir būtyje), o kiti eidai persmelkia absoliučiai visas kitas gimines, jas tuo pat metu ir susiedami, ir atskirdami vieną nuo kitos (pavyzdžiui, skirtingumo kategorija visada numato dviejų ar daugiau giminių konfrontaciją, jų buvimą viena kitos atžvilgiu, tačiau tuo pat metu visas jas vieną nuo kitos atskiria). Savo ruožtu svečio iš Elėjos ir Teaiteto atliekamoje analizėje būties kategorija pasirodo kaip trečia kategorija šalia judėjimo ir rimties giminių, tuo pat metu jas sujungianti ir leidžianti atsiverti kaip priešingybių porai. Kitaip tariant, Platono „Sofiste“ santykis tarp šių trijų eidų interpretuojamas *aritmologiškai* – būtis judėjimą ir rimtį sujungia, suteikia šioms kategorijomis vienuose, tačiau skirtingumo kategorijos dėka išlieka sau tapačia gimine, nesutampančia nei su judėjimu, nei su rimtimi kiekviena atskirai, nei su abiem kartu. Analogišką eidų bendrystės interpretaciją galima rasti ir Platono dialoge „Filebas“, kuriame gėrio giminė atsiveria kaip trejetas, kurio nariai yra grožis, darna ir tiesa, ir kuris kaip priežastis dialoge nagrinėjamą proto ir malonumų mišinį padaro *geru*. Kitaip tariant, tai, kas *διάνοια* srityje buvo suprantama kaip mereologinis (dalių–visumos) santykis tarp eido ir jame dalyvaujančių daiktų, *νόησις* srityje atsiveria kaip aritmologinis santykis, kuriame aukštesnio rango eidas tarsi skaičiuje sujungia du ar daugiau žemesnio rango eidus, bet tuo pačiu išlieka *αὐτὸ καθ' αὐτὸ* (pats savaimė) ir mąstyme pasirodo kaip šių eidų *kitas* (ἕτερον).

Aptarus Platono siūlomą sprendimą noetinei atskyrimo ir dalyvavimo problemai, antrajame trečiosios dalies skirsnyje grįžtama prie dianoetinės atskyrimo ir dalyvavimo problemos ir jai sprendimą

mėginama surasti dialoge „Timajas“, kuriame Platonas aprašo regimosios visatos atsiradimo mitą. Tyrimui svarbiausios šiame dialoge įsteigiamos dvi skirtys – visų pirma, tarp amžinosios būties ir amžinojo tapsmo sferų (eidų ir jusliškai suvokiamų atskirybių), ir antra, tarp šių dviejų ontologinių kategorijų ir trečios giminės, kurią Platono Timajas įvardina kaip „erdvę“ (χώρα). Ši trečioji giminė, kaip talpinanti savyje visus pirmapradžius bet kokio jusliškumo pėdsakus ir tuo pat metu leidžianti eidams savyje palikti amžinos būties išpaudus, pirmiausia *sutvirtina* atskyrimą tarp eidų ir jusliškai suvokiamų atskirybių, neleisdama šioms giminėms sumišti tarpusavyje ir taip užtikrinanti kiekvienos iš jų ontologinę specifiką. Kita vertus, tik χώρα dėka šios dvi giminės gali būti susijusios tarpusavyje – priimdama savyje tiek ir pirmapradžius jusliškumo pėdsakus, tiek ir amžinosios būties išpaudus, „erdvę“ suteikia galimybę atsirasti visai regimajai visatai, t.y. tik trečiosios giminės dėka gali atsirasti skirtis tarp *atvaizdo* ir jo pirmavaizdžio (παράδειγμα) kaip tokių. Taigi, χώρα tuo pat metu ir įtvirtina atskyrimą (χωρισμός) tarp eidų ir jusliškai suvokiamų atskirybių, ir suteikia vietą regimosios visatos atsiradimui, šitokiu būdu užgrįsdama prarają, žiojinčią tarp amžinosios būties ir amžinojo tapsmo sričių. Tokiu būdu kosmologiniame „Timajo“ mite Platonas pateikia sprendimą *dianoetinei* atskyrimo ir dalyvavimo problemai.

IŠVADOS

1. Tyrime atlikta analizė atskyrimo ir dalyvavimo problemą bei šios problemos sprendimą, pateikiamą vėlyvuosiuose Platono dialoguose, pirmiausia atskleidžia kaip *ontologinio* ir *kosmologinio* pobūdžio problemą. Vis dėlto žinant Platono filosofijos sistemiškumą, negalima daryti išvados, kad bendraja prasme Platonas atskyrimo ir dalyvavimo problemą suvokė *tik* per ontologinę ir kosmologinę prizmę (nors toks požiūris taškas, kaip parodė šis tyrimas, yra adekvatus išspręsti „Parmenide“ formuluojamoms problemoms). Šioje vietoje remiantis tyrimo

rezultatais galima pateikti preliminarią „Sofiste“ ir „Timajuje“ siūlomų sprendimų implikacijų kitoms Platono filosofinės sistemos dalykinėms sritims apybraižą, kuri galėtų būti papildyta tolimesniais šios temos tyrimais. Visų pirma, *kosmologiniame* lygmenyje atskyrimo ir dalyvavimo problema atsiveria kaip atskyrimas tarp amžinojo tapsmo ir amžinosios būties sričių, kuris tuo pat metu ir įveikiamas, ir sutvirtinamas sąvokos $\chi\omega\rho\alpha$ dėka. Dėl būtinybės veikimo regimojoje visatoje veikia priešastingumas, tuo tarpu formalūs visa ko apibrėžimai gaunami iš eidų srities, kuri *tiesiogiai* nesusijusi su visata, tačiau visa kam suteikia apibrėžtumą, kuri tyrinėjant gamtą galima išreikšti skaičių ir geometrinių proporcijų pagalba. Antra, *ontologiniame* lygmenyje jusliškai suvokiamos atskirybės atsiveria kaip atvaizdai, panašumo santykiu susiję su savo originalais – eidais. Trečia, *pažintiniame lygmenyje* per jusles pažįstami daiktai gali būti atpažinti kaip atvaizdai, savo ruožtu nurodantys į nematomą tikrovę, kuri pasiekama tik mąstymu. Ketvirta, *loginiame* lygmenyje atsiranda mąstymo *diaretinės* veiklos galimybė, t.y. galimybė per kalbą ir žodžius kaip tikrovės atvaizdus atvaizduoti konkrečią giminę ir viską, ką ji po savimi sujungia. Kitaip tariant, nuo pat visatos ištakų $\chi\omega\rho\alpha$ dėka abi tikrovės sritys susiejamos, tuo pat metu išlaikant kiekvienos iš jų specifiką.

2. Remiantis tyrime atlikta atskyrimo ir dalyvavimo problemos Platono vėlyvuosiuose dialoguose analize, galima konstatuoti, kad Platono metafizikoje esmės (eidus) tikrai galima apibūdinti kaip atskirtus nuo jusliškai suvokiamų atskirybų trečiajame Aristotelio vartota termino $\chi\omega\rho\iota\sigma\mu\acute{o}\varsigma$ prasme, t.y. kaip atskirtus būties atžvilgiu. Tai vis dėlto nereiškia, kad Aristotelio pateikiama kritika (o eidus jis kritikavo būtent šiuo požiūriu) ir liudijimai šiuo atveju kaip nors pakenkia eidų teorijai ar neatpažįstamai ją iškreipia. Anot Aristotelio, pagrindiniai esmės/substancijos bruožai yra gebėjimas egzistuoti atskirai ir individualumas ($\tau\acute{o}$ $\chi\omega\rho\iota\sigma\tau\acute{o}\nu$ $\kappa\alpha\iota$ $\tau\acute{o}$ $\tau\acute{o}\delta\epsilon$ $\tau\iota$). Kadangi, Aristotelio teigimu, eidai yra bendrybės, jie automatiškai neatitinka nei vieno iš šių kriterijų,

vadinasi, ir negali būti substancijomis. Tačiau atsižvelgiant į tai, kaip eidus ir jų santykį su jusliškai suvokiamomis atskirybėmis savo dialoguose („Parmenide“, „Sofiste“, „Timajuje“, „Valstybėje“) aprašė pats Platonas, negalima užtikrintai teigti, kad pats Platonas daiktų esmes laikė bendrybėmis būtent ta prasme, kokia šį terminą vartoja Aristotelis. Antra, net jeigu Platonas ir laikė eidus esant bendrybėmis tokia pat prasme kaip ir Aristotelis, nėra aišku ar jis būtų pritaręs Aristotelio keliamiems substancialumo kriterijams. Šiuo atveju galima įtarti, kad lemiamą įtaką nagrinėjamos problemos eksplikacijai Platono ir Aristotelio tekstuose galėjo padaryti kiekvieno iš šių mąstytojų pasirinktas išeities taškas – Platono atveju tai be jokios abejonės buvo matematikos mokslų išeities taškas, privilegijuotą ontologinę poziciją teikęs matematikos mokslų objektams, tuo tarpu Aristotelio atveju tai buvo to meto gamtos mokslų (fizikos) išeities taškas, privilegijuotą ontologinę poziciją teikęs gamtiniams daiktams („štai šitiems“).

3. Vertinant tyrime aptartus Aristotelio liudijimus ir kritiką, pateikiamą dalyvavimo doktrinos atžvilgiu, galima pagrįstai teigti, kad Platonas nepaliko šios sąvokos „atviru klausimu“ – tiek kaip dianoetinę (santykio tarp eidų ir jusliškai suvokiamų atskirybių), tiek kaip noetinę (santykio tarp pačių eidų) problemą, μέθεξις sąvoką Platonas detalai aptarė dialoge „Parmenidas“, o sprendimus pateikė dialoguose „Sofistas“ ir „Timajas“. Vis dėlto galima pastebėti, kad Platonas šiame tyrime nagrinėtuose tekstuose nepateikė jokio formalaus apibrėžimo, nei ką reiškia μέθεξις kaip santykis tarp eidų ir jusliškai suvokiamų atskirybių, nei ką reiškia κοινωμία kaip santykis tarp pačių eidų, tačiau savo tyrimo rezultatus šiuose dialoguose pateikė netiesiogiai – „Sofiste“ per dialektinį nukrypimą nuo pagrindinį pokalbio dalyvių dominančio klausimo („kas yra sofistas?“), o „Timajuje“ per vaizdingai nupasakotą regimosios visatos atsiradimo mitą. Ši aplinkybė tuo pačiu paaiškina, kodėl Aristotelis būtent taip ir įvertino dalyvavimo doktriną Platono filosofijoje.

4. Sprendžiant iš to, kaip Platonas „Parmenide“ išskleidė ir vėlesniuose dialoguose mėgino išspręsti atskyrimo ir dalyvavimo problemą, bei to, kaip glaudžiai „Parmenide“ nagrinėjamos temos priklausomos nuo ir susijusios su ankstesniais dialogais (ypač su „Valstybe“ ir „Didžiuoju Hipijumi“), kaip dialogą „Parmenidą“ galima traktuoti ne kaip savotišką lūžį Platono filosofijoje, kuris žymėtų nepakankamos filosofinės sistemos atmetimą ir jos pakeitimą nauja metafizine doktrina, o kaip natūralų atsigręžimą į eidų teorijos pagrindines prielaidas ir šių prielaidų išskleidimą, t.y. nuoseklų mėginimą reflektuoti tai, kas ir taip visada slypėjo pačios teorijos prielaidose. Pavyzdžiui, Platono „Valstybėje“ aprašomas teisingumo kaip tam tikras trijų dorybių (nuosaikumo, narsos ir išminties) santykis jau netiesiogiai nurodo į aritmologinę eidų interpretaciją bei „Filebe“ aptinkamą Gėrio apibrėžimą kaip darnos, tiesos bei grožio trejetą.
5. Tyrime atlikta dialogo „Sofistas“ analizė, parodžiusi, kad noetiniame lygmenyje eidai turėtų būti suprantami kaip *aritmologiniai* skaičiai, viena vertus, patvirtina kai kuriuos Aristotelio „Metafizikoje“ išsakytus teiginius apie eidų teorijos susietumą su matematikos objektų ontologinio statuso klausimu bei eidų ir skaičių tapatybę, ir kita vertus, leidžia šio tyrimo rezultato pagrindu tirti tolimesnę platonizmo raidą Speusipo ir Ksenokrato filosofinėse sistemose. Speusipas savo filosofijoje visiškai atmetė eidų teoriją ir teigė, kad egzistuoja tik matematiniai skaičiai, tuo tarpu Ksenokratas savo kūryboje sutapatino matematikos mokslų objektus su eidais. Abiem atvejais galima įtarti, kad šių mąstytojų sprendimą vienaip ar kitaip modifikuoti eidų teoriją galėjo nulemti būtent skaičių ir eidų sutapatinimas Platono metafizikoje, kuris šiame tyrime buvo atskleistas kaip viena iš pagrindinių „Sofiste“ plėtojamų temų siekiant išspręsti eidų tarpusavio susietumo problemą. Bet kuriuo atveju, galimą eidų kaip aritmologinių skaičių doktrinos įtaką Speusipo ir Ksenokrato filosofinėms pozicijoms galima laikyti potencialia tolimesnių tyrimų sritimi.

APIE AUTORIŲ

Išsilavinimas

Gargždų „Krantas“ vidurinė mokykla, 1995 – 2007 m.
Vilniaus universitetas, filosofijos bakalauro laipsnis, 2007 – 2011 m.
King’s College London, filosofijos magistro laipsnis, 2011 – 2013 m.
Vilniaus universitetas, filosofijos doktorantūros studijos, 2013 – 2019 m.

Dėstymas

2014 – 2015 *Ikisokratikų, Platono ir Aristotelio* kursų seminarai
2015 – 2016 *Etikos* kurso seminarai

Moksliniai interesai

Platono, Aristotelio filosofija

Asmeninė informacija

El. paštas: v.petuska@gmail.com

STRAIPSNIAI DISERTACIJOS TEMA

1. Petuška, V. 2018. *Dalyvavimo (methexis) problema Platono dialogoje „Parmenidas“ ir „Didysis Hipijas“*, in: *Problemos*: pp. 156 – 167. Vol. 94. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
2. Petuška, V. 2019. *Atskyrimo (khōrismos) doktrinos kritika Aristotelio „Metafizikoje“*, in: *Problemos*: pp. 42 – 54. Vol. 95. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

PRANEŠIMAI DISERTACIJOS TEMA

1. 2017 07 06 „The Dianoetic Problem of *methexis* in Plato’s *Parmenides* and *Greater Hippias*“, konferencijoje „*Philosopher’s Rally 2017*“, Vroclavo universitete, Lenkijoje.
2. 2017 10 27 „Aristotle on the Separation of Forms and Numbers“, konferencijoje „*PHILO-SOPHIA: 125 Years of University Philosophy in Bulgaria*“, Sofijos universitete, Bulgarijoje.
3. 2018 05 28 „Aristotle on the Separation of Forms and Numbers“, konferencijoje „*ATINER 13th Annual Conference on Philosophy*“, Atėnuose, Graikijoje.

NOTES

NOTES

Vilnius University Press
9 Saulėtekio Ave., Building III, LT-10222 Vilnius
Email: info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt
Print run 25